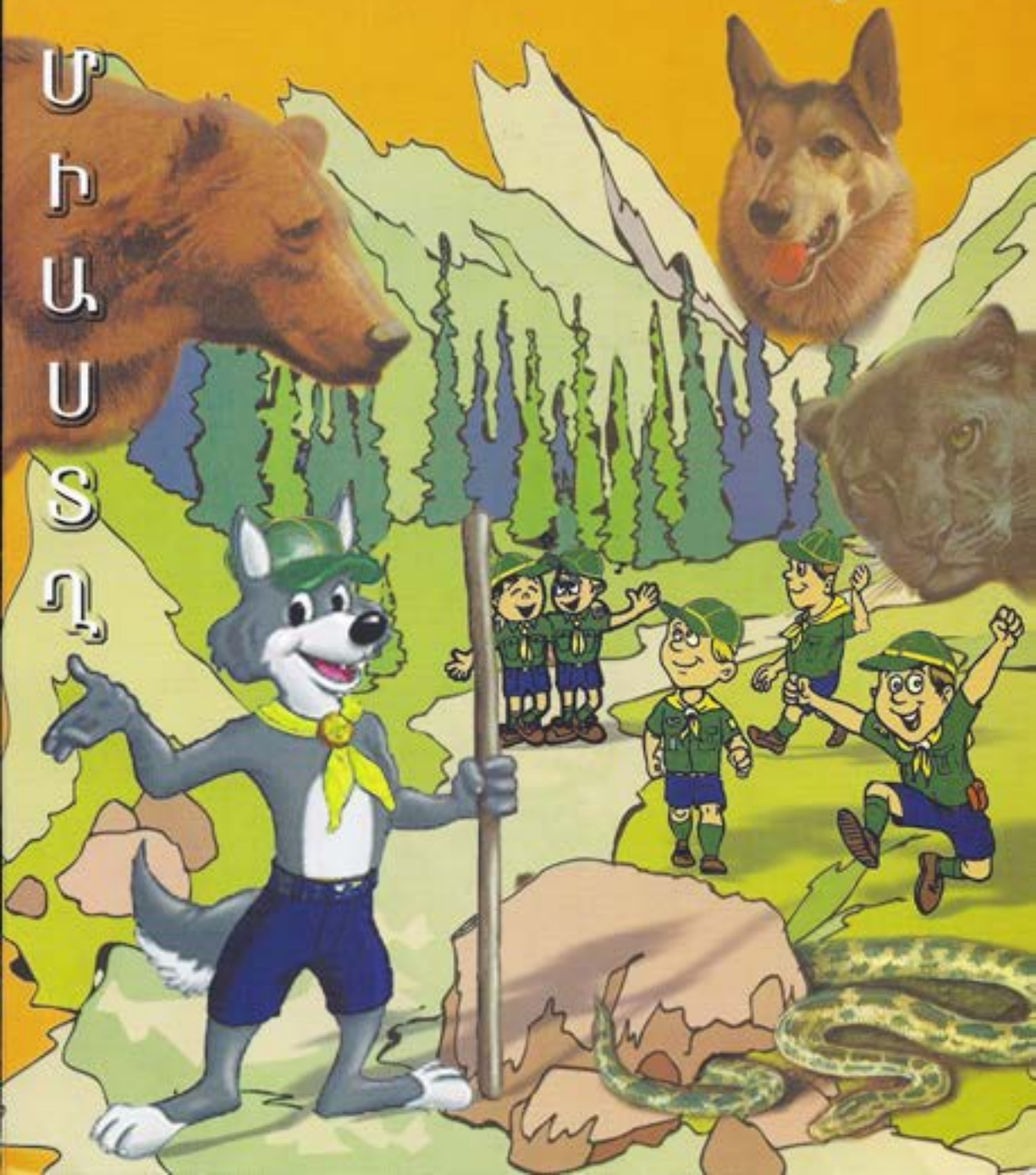

Հ.Մ.Ը.Մ.

Գայլիկ - Արծուիկ

Մ
Ի
Ա
Ս
Տ
Հ
Ն

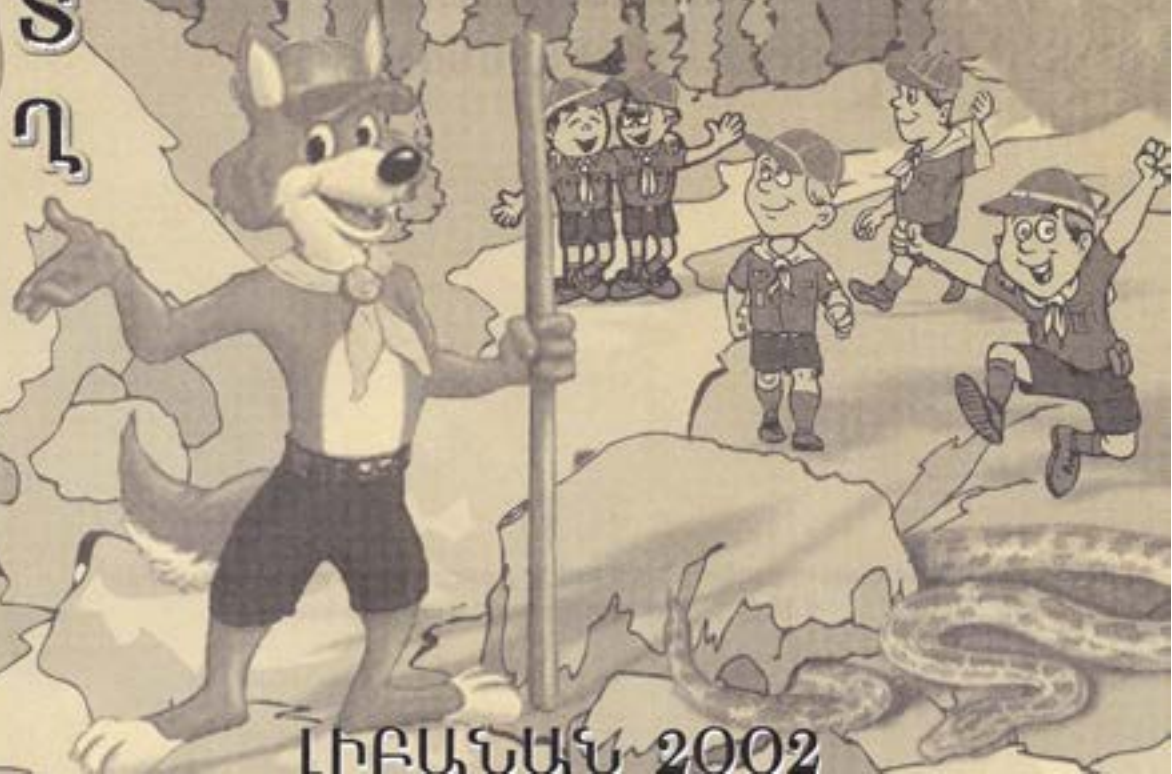

Հ.Մ.Ը.Մ.

Գալստիկ - Արծուիկ

Մ
Ի
Կ
Ն
Ս
Ն
Ն

ԼԻՔԱՆԻՆ 2002

Պատրարեց և խմբագրեց՝
Կարպիս Գալասազալեան

Օգնական խմբագիր՝
Լուսին Գազէզեան

Այս գիրքը հրատարակուեցաւ

մեկենասութեամբ՝

ԵՂԲ. ՀՐԱԶ ՍԻՍԵՌԵԱՆԻ

Վերահրատարակութեան ամէն իրաւունք վերապահուած է
Հ.Մ.Ը.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութեան

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Կեդրոնական Վարչությունը քաջալերուած Սկաուտական կարգերու գիտելիքներուն առաջին հանգրուանի գտած յաջող ընդունելու-

թեճէն եւ շարունակելու համար Պատգամաւորական ընդհանուր ժողովներու կողմէ առնուած որոշումներու գործադրութիւնը, այսօր կը ձեռնարկէ ամբողջացնել անոնց հրատարակութիւնը:

Հրատարակութեան այս շարքը կը բաղկանայ հետեւեալ կարգերուն յատուկ չորս գրքոյկներով. Միաստղ, Երկաստղ, Բ. Կարգ եւ Ա. Կարգ:

Այս գիրքերու բովանդակութիւնները արգասիքն են մասնագէտ խմբապետներու փորձառութիւններուն եւ Սիտնիի մէջ գումարուած համա-Հ.Մ.Ը.Մ.ական խմբապետական Գ. համագումարին կողմէ վերջնական ձեւաւորումին:

Այս ձեւով կ'ամբողջանան գայլիկ-արծիկական եւ արի-արեւոյշական կարգերու

ուսուցումներուն յատուկ հրատարակութիւնները:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի գերազանցօրէն դաստիարակչական բաժնին՝ սկաուտութեան զարգացումին յատկացուած այս հրատարակութիւնները, վստահ ենք որ լաւագոյնս պիտի ծառայեն իրենց նպատակին եւ անոնց ուսումնասիրութեան ճամբով մեր շարքերու միութեանական եւ ազգային նպատակներու առաւելագոյն ծանօթացման:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութիւն

Պէլրութ, 26 Յունիս 2002

ՄԻԱՍՏՂ

Անուն մականուն

Ծննթ. թուական եւ վայր

Տան Հասցե

Հեռաձայնի թիւ

Յանախաձ վարժարան

Մուտքի թուական

Խոստման թուական

Հետաքրքրութիւններ

Ապագայի միտումներ

Ո՞Վ Է ԳԱՅԼԻԿԸ - ԱՐԾՈՒԻԿԸ

Գայլիկը այն սկաուտն է, որուն տարիքը կը տարրութերի 6էն 11 տարեկանի միջեւ, ան միշտ կ'օգնէ ուրիշին եւ վստահելի է: Ան կը հագնի գայլիկական յատուկ տարազ եւ ամէն շաբաթներկայ կը գտնուի հաւաքոյթներուն, ուր կը սորվի սկաուտական, ազգային, կրօնական, բնութեան, մարզական գիտելիքներ:

ՈՐՈ՞ՆՔ ԵՆ ՔՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԴ

Քու պատասխանատուներդ մեծ տղաք ու աղջիկներ են, որոնց անունները առնուած են The Rudyard Kiplingի The Jungle Bookէն: Աքելլան՝ մայր գայլն է, որ կը սիրէ ու կը պաշտպանէ իր գայլիկները: Պալուն (արջ) եւ Պաղիբան (յոՎազ) Աքելլային օգնականներն են, որոնք գայլիկին կը սորվեցնեն գիտելիքներ, մարզանք, եւայլն: Այս պատասխանատուները շատ ժա-

մանակ կը տրամադրեն պատրաստելու խաղեր, գիտելիքներ, արշաւներ, հետաքրքրական դարձընելու համար հաւաքոյթներ:

ՄԻԱՍՏՂ

Գայլիկը - արծուիկը կակուղ Թաթիկի գիտելիքները աւարտելէ եւ խոստումը կատարելէ ետք, կը սկսի սորվիլ նոր գիտելիքներ, որոնք կը տեսնեն Յէն 6 ամիս: Այս շրջանը յաջողապէս աւարտելէ ետք կը ստանայ աստղ մը, որ կը զետեղուի գլխարկին ձախկողմը, որմէ ետք գայլիկը-արծուիկը կ'ունենայ Միաստղ:

Այս մուր հետքը
կ'ըստ թե ի՞նչ
պիտի ընես

Լեցո'ւր հետքերս
երբ գիտելիքը
աւարտես

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. Հայաստանի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշակները	13
2. Հայաստանի քայլերգը	15
3. Ապրած երկրիդ դրօշակը եւ քայլերգը	16
4. Քայլիկին աղօթքը եւ ուխտը	20
5. Քայլիկական 5 երգեր	23
6. Ապրիլ 24ի իմաստը	29
7. Անասուններու հնդկերէն անունները	36
8. Քաահին եւ Պալուին պարերը	40
9. Յիսուսի կեանքը	46
10. Յիսուսի հրաշքները	50
11. Մայիս 28ի իմաստը	59
12. Ազգային 3 երգեր	65
13. Կարգապահական հրահանգներ	72
14. Քայլիկ աստիճանաւորներու նշաններ	75
15. Զկնորս եւ գերան կապերը	78
16. Կանոնաւոր ծրար շինել	81
17. Հետախուզական նշաններ	89
18. Ծաշու աղօթքը	92
19. Մաքրութեան օգտակարութիւնը	95
20. Վեցեակի անդամներուն խաղ մը խաղցնել	100
21. Ժամացոյց նայիլ	103
22. Կօշիկ ներկել	108
23. Չարքաշութիւն	111

Միաստղի մը փորձառական շրջանին հսկողութիւնը եւ գիտելիքներու փոխանցումը կը ստանձնէ վոհմակի/երամի խմբապետութիւնը:

**1. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ
Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԴՐՕՇԱԿՆԵՐԸ**

Ներկէ՛ և բացատրէ՛.

Կարմիր

Կապոյտ

Նարնջագոյն

Գծե՛ք եւ ներկե՛ք Միութեան դրօշակը.

Թուական

Աքեւլայի Ստորագրութիւն

2. ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՅԼԵՐԳ

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Մեր հայրենիք ազատ անկախ,
Որ ապրել է դարե դար,
Իր որդիքը արդ կանչում է,
Ազատ, անկախ ՀԱՅԱՍՏԱՆ:

Ահա՛, եղբայր, քեզ մի դրօշ,
Որ իմ ձեռքով գործեցի,
Գիշերները ես քուն չեղայ,
Արտասուքով լուացի:

Նայի՛ր նրան, երեք գոյնով,
Նուիրական մեր նշան,
Թո՛ղ փողփողի թշնամու դեմ,
Թո՛ղ միշտ պանծայ Հայաստան:

Ամենայն տեղ մահը մի է,
Մարդ մի անգամ պիտ՛ մեռնի,
Բայց երանի որ իր ազգի
Ազատութեան կը զոհուի:

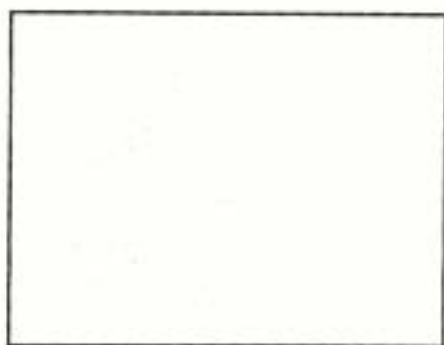
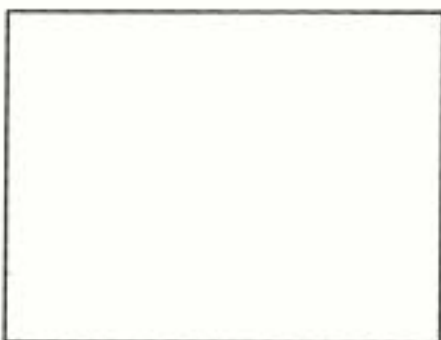
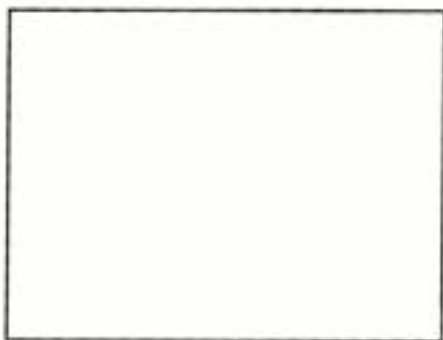
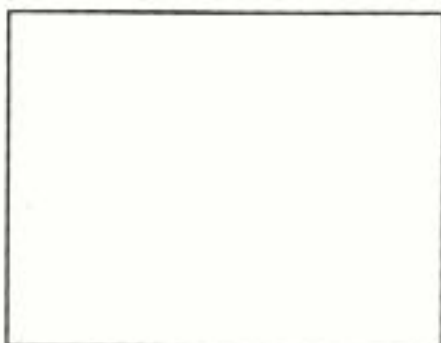
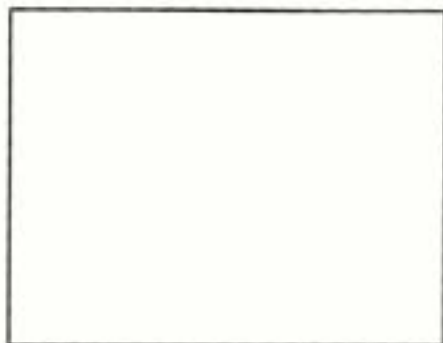

3. ԱՊՐԱԾ ԵՐԿՐԻԴ ԴՐՕՇԱԿԸ ԵՒ ՔԱՅԼԵՐԳԸ

Գծէ՛ եւ ներկէ՛ ապրած երկրիդ դրօշակը,
ապա գրէ՛ անոր քայլերգը.

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for the student to draw their national flag and coat of arms.Seven horizontal lines spaced evenly down the page, intended for the student to write their poem.

Գծել եւ ներկել հինգ ցամաքամասերէն
իւրաքանչիւրէն երկրի մը դրօշակը
եւ գրել երկրին անունը.

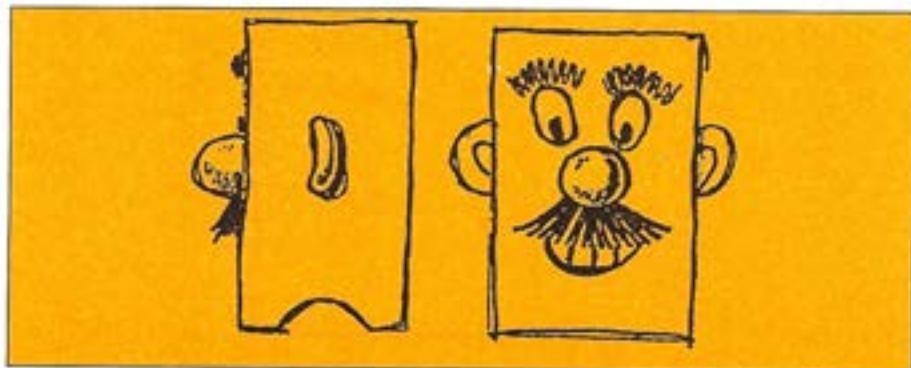
ԳԻՏԷԻՐ ԹԷ

● Արեւէն մեզի հասնող «ներմակ» լոյսը խորքին մէջ 7 տարբեր գոյներէ կազմուած է: Ասիկա յայտնի կ'ըլլայ, երբ երեկոյեան, անձրեւի պահուն, արեւ կը ծագի եւ ծիածան կը կազմուի: Արեւուն լոյսին գոյները իրարմէ կը բաժնուին, երբ անձրեւի կաթիլներուն մէջէն կ'անցնին եւ կը կազմեն ծիրանի գօտին:

● Գիտե՞ս, որ Ափրիկէի փիղը ցամաքի վրայ ապրող ամէնէն մեծ կենդանին է: Անոր ականջներուն լայնքը մէկ մեթրէն ատելի է, հասակը երեք մեթրի շափ է, իսկ ծանրութիւնը՝ վեց թոն (6000 քիլօ):

ՁԵՌԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Ծիւնէ՛ դիմակ մը, գործածելով շուկայի սրճագոյն թուղթէ տոպրակ մը:

Երկու գայլիկներ իրենց ձախ ոտքը կը վերցնեն եւ կը բռնեն զայն ձախ ձեռքով, ապա կը բռնեն իրարու աջ ձեռքը: Խաղը կը կորսնցնէ այն գայլիկը, որ իր աջ ոտքէն զատ մարմնի որեւէ անդամ գետին կը դպցնէ:

4. ԳԱՅԼԻԿԻՆ ԱՂՕԹՔԸ ԵՒ ՈՒՆՏԸ

Եղի՛ր ինձ Տէ՛ր, պահապան՝
Չարերուն դէմ ու վատին:
Եղի՛ր ինձ, Տէ՛ր, ուսուցիչ՝
Իմաստութեան, բարիին
Եւ Առաջնորդ՝ Քո ԼՈՅՍԻՆ:

Կ՛ուխտեմ գայլիկ մը ըլլալ,
Հաւատարիմ, արժանի
Իմ պապերու մեծ փառքին:
Եւ կ՛ուխտեմ, Տէ՛ր, բարձրանալ,
Բարձրացնել իմ կարգին:

ՁԵՌԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

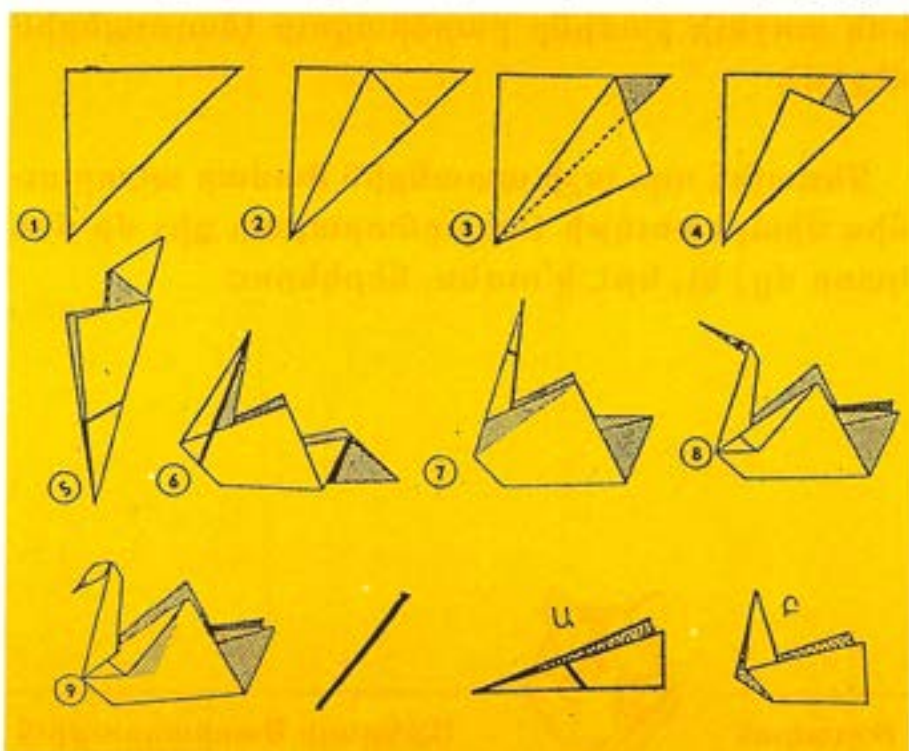
- 1) Եռանկիւն մը ստանալու համար քառակուսի թուղթը ծալէ երկուքի, հետեւելով անկիւնագիծին:
- 2) Ձախ կողմը ծալէ մինչեւ անկիւնագիծը, գիծը յայտնաբերելու համար:
- 3) Բա՛ց ձախ կողմը եւ յայտնաբերուած գիծը իջեցուր մինչեւ անկիւնագիծ:
- 4) Առաջին յայտնաբերուած գիծը ծալէ հակառակ կողմը, հետեւելով անկիւնագիծին:

5) Միեւնոյն գործողութիւնները կրկնէ աջ կողմին համար: Որոշէ վիզին վարի մասին տեղը (հաստ գիծ), թուղթը ծալելով նախ աջ, ապա՝ ձախ:

Հակառակ ծալուածք մը ըրէ (*տե՛ս նկարը*) դէպի ներս, նշանակուած տեղը, վիզին համար: Ապա պոչին տեղը նշանակէ հաստ գիծ մը, ծալելով նախ աջ եւ յետոյ ձախ:

6) Հակառակ ծալուածք մը ըրէ պոչին համար: Դէպի ներս հակառակ ծալուածք մը ըրէ վիզին համար եւս: Նշանակէ գլխուն տեղը (հաստ գիծը), նախ աջ եւ յետոյ ձախ ծալելով թուղթը:

7) Ծալէ թելերը: Հակառակ ծալուածք մը ըրէ

գլխուն համար: Կտուցին տեղը նշանակել (հաստ գիծ), թուղթը ծալելով նախ աջ եւ յետոյ ձախ:

Ց) Հակառակ ծալուածք մը ըրէ դէպի ներս, կտուցին համար:

ՀԱԿԱՌԱԿ ԾԱԼՈՒԱԾՔԸ

ա) Լաւ նշանակել (ծալէ նախ աջ եւ յետոյ՝ ձախ) ծալուածքին տեղը:

բ) Թուղթին ետեւի մասը բռնէ մատներով, իսկ առջեւի բաժինը բարձրացուր (ծալուածքին մէջէն):

Ձեռային այս աշխատանքին համար պէտք ունիս միայն թուղթի (նախընտրաբար քիչ մը մեծ կտոր մը) եւ, եթէ կ'ուզես, ներկերու:

Թուական

Աքելլայի Ստորագրութիւն

5. ԳԱՅԼԻԿԱԿԱՆ 5 ԵՐԳԵՐ

1.- ՅԱՌԱԶ ԳԱՅԼԻԿՆԵՐ

Յառաջ գայլիկներ
Հայ վսեմ ցեղին,
Յառաջ կարօտովն
Հայրենի հողին.
Միտքդ միշտ արթուն
Կամքդ կորովի,
Իբրև յաղթ ուժին
Վկայ կենդանի:

Տիպար կենցաղով
Եղիբ դու կերտող,
Պատի հայութեան
Դափնեզարդ կոթող.
Քեզմով պարծենայ
Ցեղը Վարդանի,
Իբրև յաղթ ուժին
Վկայ կենդանի:

2.- ՅԱՌԱԶ, ՅԱՌԱԶ ԳԱՅԼԻԿՆԵՐ

Յառաջ, յառաջ գայլիկներ
Հ.Մ.Ը.Մ.ի զաւակներ:
(Կրկնել)

Դրամ, դրրրա, դա, դա
Դրամ, դրրրա, դա, դա
Դրամ, դրամ, դրամ
Դրամ, դա, դա

Գլուխները բարձր բռնած
Կուրծքերը միշտ դուրս ցցած:
(Կրկնել)

Դրամ, դրրրա, դա, դա

Գետիները թող դողան,
Մեր քալուածքով յաղթական:
(Կրկնել)

Դրամ, դրրրա, դա, դա

Յա - ռա՛ջ յա - ռա՛ջ զա՛յ - լիկ - նե՛ր Հո - մե՛նդ մե - նի՛ զա - ւակ - նե՛ր

դրամ՝ դրո՛ դա՛ դա՛ դրամ՝ դրո՛ դա՛ դա՛ դրամ՝ դրո՛ դրամ՝ դրամ՝ դրամ՝ դո՛ դո՛ դա՛:

3.- ԳԱՅԼԻԿՆԵՐ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի

Գայլիկներ Հ.Մ.Ը.Մ.ի,
 Օ՛ն վազեցէք շարքի,
 Շրջանակի կենալու,
 Մեծ կանչը ընելու.
 Աքելլա մեր լաւագոյնը
 Հո՛ւ, հո՛ւ մեր լաւագոյնը,
 Աքելլա մեր լաւագոյնը,
 Հո՛ւ, հո՛ւ լաւագոյնը:

The musical score is written on four staves in a single system. It features a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). The melody is simple and rhythmic, with lyrics written in Armenian below each staff. The lyrics are: Գայլիկներ Հո մեծ կանչն են վազեցէք շարքի շըրջանակի կենալու մի կանչը ընելու Աքելլա մեր լաւագոյնը հու հու մեր լաւագոյնը Աքելլա մեր լաւագոյնը հու հու լաւագոյնը:

4.- ՎԵՑԵԱԿԱՊԵՏԻՆ ԵՐԳԸ

Գայլիկներ ենք մենք սիրասուն
Կը զուարճանանք օրն ի բուն.
Կեցցէ՛, միշտ կեցցէ՛ մեր վոհմակը
Եւ մեր քաջ վեցեակապետը
Թրալլա - լա - թրալլալալալա:

The musical score is presented on five staves, all using a treble clef and a 3/4 time signature. The notation consists of quarter and eighth notes, with some rests. The melody is simple and rhythmic, typical of a folk song. The first staff begins with a quarter rest, followed by a series of quarter notes. The second staff continues the melody with quarter notes. The third staff features a mix of quarter and eighth notes. The fourth staff continues with quarter notes and rests. The fifth staff concludes the piece with a final quarter note and a double bar line.

5.- ԳՍՅԼԻԿ ԸԼԼՍԸ ԳՍՅԼԻԿ ...

Գայիկ ըլլալ գայիկ,
Ասկէ աղուոր ի՞նչ կայ:
Գայիկ ըլլալ գայիկ,
Ասկէ աղուոր բան չկայ:
Գայիկ, գայիկ ասկէ աղուոր ի՞նչ կայ.
Գայիկ, գայիկ, ասկէ աղուոր բան չկայ:

The musical score is written on six staves in a single system. It features a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). The melody is simple and repetitive, with lyrics written below the notes. The lyrics are in Armenian and correspond to the text above. The score ends with a double bar line and repeat dots.

Գայ- լիկ ըլ- լալ գայ- լիկ աս- կից աղ- լուր ինչ կայ,
գայ- լիկ ըլ- լալ գայ- լիկ աս- կից աղ-լուր բան չը-կայ գայ-
լիկ գայ- լիկ աս- կից աղ- լուր բան չը- կայ գայ-
լիկ գայ- լիկ աս- կից աղ- լուր բան չը- կայ
գայ-լի-կը մեծ գայլը մը- սիկ կ'ընէ թայց գալիկը ինչ գինջը մը-
սիկ է՛ր - ներ:

Ազոթքի ճեռեւեալ բառերուն շարքը հշդէ՛
եւ դիմացք գրէ՛

պահապան՝ եղի՛ր Տէ՛ր ինձ _____

վատին ու դէմ շարերուն: _____

ուսուցիչ՝ Տէ՛ր, եղի՛ր ինձ, _____

բարիին, իմաստութեան, _____

Քո ԼՈՅՍԻՆՆ եւ Առաջնորդ՝ _____

Գալլիկ սը ըլլալ, կ'ուխտեմ _____

արժանի, հաւատարիմ _____

մեծ փառքին պապերու իմ: _____

Տէ՛ր, բարձրանալ, եւ կ'ուխտեմ, _____

իմ կարգին բարձրացնել: _____

6.- ԱՊՐԻԼ 24Ի ԻՄԱՍՏԸ

1914ի Օգոստոսի սկիզբը, Եւրոպան բռնկած էր Համաշխարհային առաջին պատերազմի կրակով: Գերմանիա եւ Աւստրո-Հունգարիա մէկ կողմէն, Ֆրանսա, Անգլիա, Ռուսիա միւս կողմէն՝ իրենց կողմնակիցներով կոխ յայտարարած էին իրարու դէմ: Շուտով Թուրքիա կոխի մէջ պիտի մտնէր գերմանացիներու կողքին: Թուրքերը կը հաւատային, որ Գերմանիոյ օգնութեամբ, պիտի կարենային զէնքի ուժով վերցնել ռուսական արգելքը, որ զիրենք կը բաժնէր Կովկասի եւ Կեդրոնական Ասիոյ թաթար, թիւրքմէն, իւզպէք եւ խըրխըզ եղբայրներէն ու միանալով անոնց, ստեղծել թուրանական հսկայ կայսրութիւն մը, Պոլիսէն մինչեւ Կեդրոնական Ասիա:

Երիտասարդ թուրքերուն համար թուրանական այս ծրագիրին յաջողութեան համար, հայերը արգելք էին, որովհետեւ ոչ մէկ կապ ունէին թրքութեան հետ: Իթթիհատ կուսակցութեան 2 ղեկավարներ՝ Պէհաէտտին Շաքիր եւ Նանի պէյ հայութեան կ'առաջարկէն, որ իրենց հետ կոխի մէջ մտնեն Ռուսիոյ դէմ: Հայերը համաձայն չգտնուեցան, Թուրքերը դժգոհ մնալով,

կը բացատրեն որ այս կեցուածքը կրնայ ծանր հետեւանքներ ունենալ: Այդպէս ալ եղաւ. պատերազմը չյայտարարուած՝ հայկական գաւառներուն մէջ սկսան կողոպուտը, յարձակումներն ու գրաւումները:

Ապրիլ 24ի գիշերը, թուրք ոստիկանութիւնը իրենց տուներէն կը հանէր մօտաւորապէս 225 աչքի զարնող հայեր, որոնց թիւը յետոյ բարձրացաւ 600ի, որոնց շարքին կարեւոր անձնաւորութիւններ՝ Ռուբէն Զարդարեան, Գարեգին Խաժակ, Յարութիւն Շահրիկեան, Սիամանթօ, Մելքոն Կիրճեան, Տիգրան Չեօկիւրեան, Համբարձում Պոյաճեան (Մուրատ): Անարգօրէն սպաննուեցան Դանիէլ Վարուժանն ու Ռուբէն Սեւակը: Վարդգէսը, Ակնունիին եւ Գրիգոր Զոհրապը դատարան տարուելու ճամբուն վրայ սպաննուեցան չէթէներու կողմէ: Այս բոլորէն ետք, կառավարութիւնը Թուրքիոյ մէջ ապրող

հայերու տեղահանութիւնը գործադրեց Յունիս-Յուլիս-Օգոստոս ամիսներուն: Հայերու ձայնը խեղդելու եւ կոհիներու առաջքը առնելու համար, թուրք կառավարութիւնը զինուորութեան տարած էր 18-50 տարեկան այր մարդիկը: Յունիսին սկսաւ բուն տեղահանութիւնը: Ծաբաթ մը կամ առաւելագոյնը 2 շաբաթ առաջ, ոստիկան զինուորներ փողոցներուն մէջ կը պոռային, որ 15-70 տարեկան այր մարդիկը պէտք է որ երթան կառավարութեան շէնք: Առանց ժամանակ տալու, ընտանիքներուն կ'ըսուէր թէ ունին երկար ճամբորդութիւն եւ կը տեղահանուէին: Այս կարճ ժամանակին ընթացքին, կիները եւ երեխաները ապահոված չէին ըլլար անհրաժեշտ ջուրն ու կերակուրը, այդ պատճառով ալ, Թուրքիայէն Տէր Զօր երկարող ճամբուն վրայ շատեր մեռան անօթութենէ եւ ծարաւէ, երիտասարդ մայրեր եւ օրիորդներ իրենց պատիւը պահելու համար իրենք զիրենք նետեցին Եփրատ գետը: Տեղահանութեան ընթացքին թուրք ոստիկանները թալանեցին, կողոպտեցին եւ սպաննեցին տեղահանուածներու մեծամասնութիւնը: Մեծ թիով տեղահանուած խումբեր լեցունեցան հորերու մէջ եւ ողջ-ողջ այրեցին եւ այս բոլորով թուրքերը յաջողեցան սպաննել 1,5 միլիոն հայ, այն յոյսով որ Թալէաթի երազը կ'իրականանայ եւ աշխարհի վրայ միայն մէկ հայ կը մնայ, այն ալ՝ թանգարանին մէջ...:

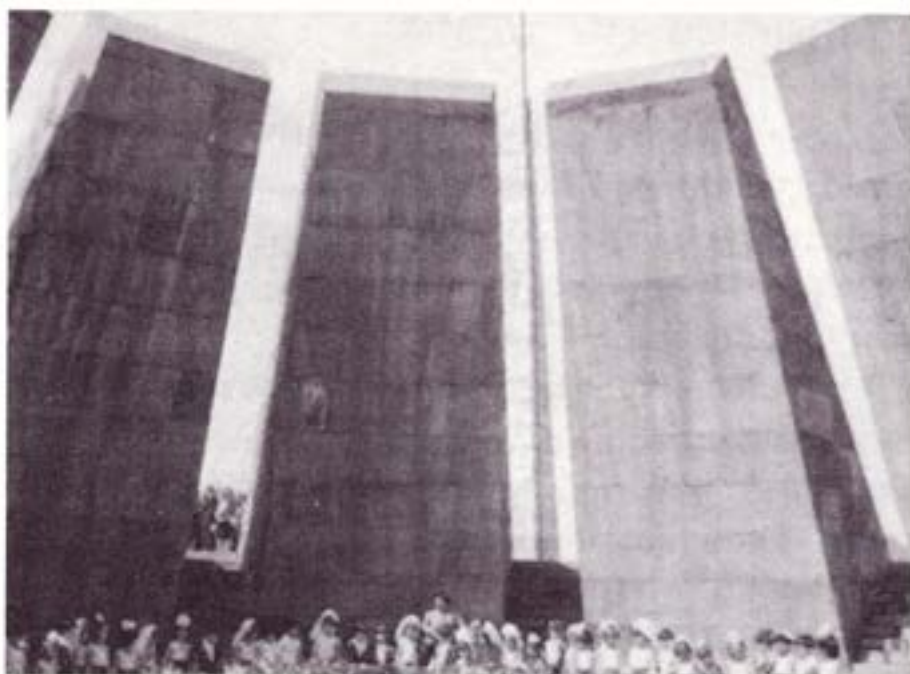
Գտի՛ր եւ փակցո՛ւր 1915ի նահատակ գրագէտներէն, եկեղեցականներէն հինգ նկար, իւրաքանչիւր նկարին տակ գրէ՛ անունը:

ԳՐԱԳԷՏՆԵՐ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐ

Թուական

Աքելլայի Ստորագրութիւն

ԳԻՏԷԼԻՐ ԹԷ

Ծիծեռնակաբերդը.- Պրոնզէ դարուն հնավայր, Երեւանի մէջ կը գտնուի, Հրազդան գետի աջ ափին: Ըստ աւանդութեան, այստեղ եղած է հայոց սիրոյ աստուածուհի Աստղիկին տաճարը, որուն երկրորդ յարկին վրայ ապրող ծիծեռնակները, իբրեւ սուրհանդակներ, լուրեր կը տանէին Աստղիկի սիրեցեալին՝ Վահագն աստուծոյ: Եւ ասոր համար կը կոչուի Ծիծեռնակաբերդ:

1967ին, Ծիծեռնակաբերդի մէջ կառուցուեցաւ Եղեռնի զոհերուն նուիրուած Յուշարձանը: Ճարտարապետն է Ռաֆայէլ Իսրայէլեան:

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԳԱՊԵՏ

Ծնած է 1869ին, Քեօթահիա (Թուրքիա): Հազի 12 տարեկան հասակին որբացած՝ կը մտնէ Էջմիածնի Գեորգեան ճեմարանը, ուր ի յայտ կու գայ երաժշտութեան հանդէպ իր խոր հետաքրքրութիւնը:

Կոմիտաս Արեղայ գրի կ'առնէ եկեղեցական հին եղանակներ եւ Արարատեան դաշտի գեղջկական երգեր, որով զանոնք արդիական ձայնանիշերով կազմաւորող առաջին հայ երաժշտագետը կ'ըլլայ:

Երաժշտական իր ուսումը կատարելագործելու համար զինք կ'ուղարկեն Պերլին:

1899էն ետք վերադառնալով Էջմիածին, Գեորգեան ճեմարանի երգչախումբով համերգներ կու տայ Հայաստանի եւ Կովկասի մէջ:

1910էն սկսեալ կը հաստատուի Պոլիս, ուր կը կազմէ «Գուսան» երգչախումբը:

Կոմիտաս Վարդապետ Թուրքիոյ կողմէ հայութեան եւ անոր աւագանիին դէմ կազմակերպած ջարդէն ազդուած՝ կը խելագարի եւ իր վերջին օրերը կ'անցընէ Փարիզի հոգեբուժական կեդրոններուն մէջ:

ԱՆԼՈՒԵԼԻ ԶԱՆԳԱԿԱՑՈՒՆ

Հայ դասատուներն իրենք են զգում,
Որ ջահել սանի առաջնորդումից
Յոգնում կէս ճամբին ու ետ են մնում:

Եւ Կոմիտասը Բեռելին է գնում:

Ու գերմանական քաղաքում խոժոռ
Ինչ-որ վանական՝
Աչքերը խոշոր,
Դէմքը՝ բանական,
Քայլքն՝ անբնական

Կուսակրօնի երկար սեւերում
Պաղ անցորդների հայեացքն է անվերջ
Վրան սեւեռում,

Մինչ մոլեռանդի նայուածքը նրա՝
Որքան ներհայեաց,
Նոյնքան բեւեռուն,
Չի մեխում սրա
Կամ նրա վրայ,

Այլ պեղում կարծես անձանօթ հեռուն:

7.- ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐՈՒ ՀՆԴԿԵՐԷՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

Պալու

Քաա

Շիրքան

Մոկլի

Աքելլա

Պաղիրա

Պանտաուլոկ

Ծիշոյ անունը միացո՛ւր եւ ապա
գունատրե՛՛ նկարը.

ԳԻՏԷԻՐ ԹԷ

- Նիքոլա Քուփերնիքոս (1473-1543) առաջին աստղագետն էր, որ ըստ թե երկիրը կը դառնայ արևուն շուրջ:

- Եթե ձեր դպրոցին բակին մէջ կրնաս մէկ մեթր բարձրութիւն ցատկել, լուսինին վրայ կրնաս բարձրութիւն ցատկելու աշխարհի ախոյեանը ըլլալ, որովհետեւ լուսինին ձգողութեան ուժը երկրին ձգողութեան ուժէն շատ անլի տկար է:

ՊԱՆՏԱՌԼՈՎՆԵՐԸ ԵՒ ՄՈՎԼԻՆ

Օր մը պանտալոնները (կրկնել)
Քաջ Մոկլիին առեւանգեցին (կրկնել)
Օձերու գուրը նետեցին: (կրկնել)

Ծեր գայլն ահա օգնութեան հասաւ, (կրկնել)
Եւ գլխու հարուած մը տուաւ, (կրկնել)
Մոկլիին գուրէն ազատեցաւ: (կրկնել)

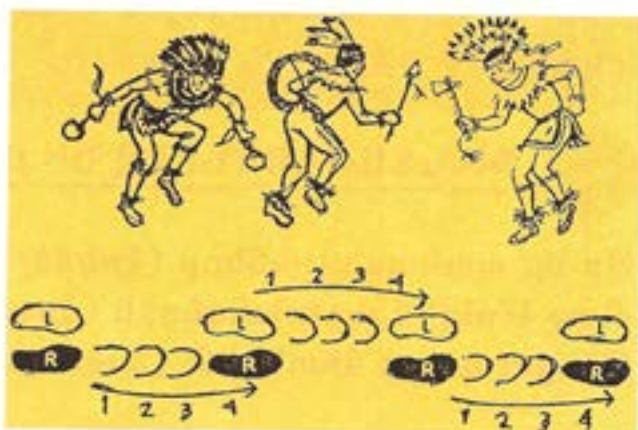
Օր մը՝ վոկ- լի՛ն դան - սար-լոկ-նն- ըն օր վոկ - լի՛ն
w - ոն-լան-զն-ցի՛ն w - ոն-լան-զն-ցի՛ն

դան - սար-լոկ- նն - ըն օ - ձ - բ - բու գո - վը նն - սն - ցի՛ն
w - ոն - ան - զն - ցի՛ն

ՀՆԴԻԿՆԵՐԸ (ԿԱՐՄՐԱՄՈՐԹՆԵՐԸ)

Համացանցէն կամ որեւէ գիրքէ տեղեկութիւն հաւաքէ հնդիկներուն մասին եւ հոս արձանագրէ հետաքրքրական բաժին մը:

Սորվէ՛ հնդկական այս պարը, զոր կրնաս պարել որեւէ հաւաքոյթի կամ խարուկահանդէսի ընթացքին:

Գոյնը աջ
Գոյնը ձախ

Ծանօթ: Կէս ոտքի հետքերը կը նշանակեն, թէ գայլիկը միայն գետին կը զարնէ իր ոտքը:

Ցած ձայնով լսէ՛

Երաժշտութիւնը մարդոց տրամադրութիւնը կը բարելաւէ կ'ըսեն: Բայց, ուշադիր, պէտք չէ շատ բարձր ունկնդրել՝ խանգարելով ուրիշները: Նոյնը հետատեսիլին, ձայնասփիտին եւ այլ

գործիքներու պարագային, ցած ձայնով լսէ զանոնք, որպէսզի դրացիներդ չխանգարուին:

ԱՔԼՈՐ ԱՂԲԱՐ

Աքլոր աղբարը մեռեր է,
 Աքլոր աղբարը մեռեր է,
 Ա՛լ պիտի չերգէ քորքոտի քորքոտա,
 Ա՛լ պիտի չերգէ քորքոտի քորքոտա,
 քորքոտի քոտի քոտի քոտա,
 քորքոտի քոտի քոտի քոտա,

1- ըր աղ- բա- րը մե- ռե՛ր է աղ- ըր աղ- բա- րը
 մե- ռե՛ր է ալ պի- տի չե՛ր- գէ քո- քո տի քո- քո տա
 ալ պի- տի չե՛ր- գէ քո- քո տի քո- քո տա քոքո տի քո տի քո
 տի քո տա քո քո տի քո տի քո տի քո տա քո

Թուական

Աքելլայի Ստորագրութիւն

8.- ՔԱՄԻՆ ԵՒ ՊԱԼՈՒԻՆ ՊԱՐԵՐԸ

Այս երկուքը գայլիկներու ամենէն շատ կրկնուող պարերն են: Պէտք է լաւ գիտնաս:

Օձին պարը պարելու համար, գայլիկները իրարու ետեւ կը շարուին: Երբ Աքելլան «Քաա՛» պոռայ, բոլորը կը ծոին դէպի առջեւ, ձախ ձեռքը ոտքերուն մէջէն կ'երկարեն ետեւը կանգնողին, աջն ալ առջեւ կանգնողին, գլուխները դէպի աջ դարձուցած: Յետոյ, եղանակին հետ կը սկսին պարել ձախով, իրաքանջիւր ոտքին վրայ օրօրուելով երեք անգամ:

Առջեւէն գացող գայլիկը օձաձեւ պտոյտներ կ'ընէ, միւսները կը հետեւին իրեն: Երկու եղանակ պարելէ ետք՝ կը կանգնին եւ անմիջապէս կը սկսին դէպի ետ երթալ պարելով ու կոնակի վրայ պառկելով:

Ամենէն վերջը կարգով կ'ելլեն իրենց պառկած տեղերէն եւ նախկինին պէս կը շարունակեն դառնալ՝ մինչեւ պարը վերջանայ:

«Պալո՛ւ» հրահանգին՝ գայլիկները կը տնկեն իրենց փոքերը եւ թեւերը կը ծալեն՝ արմուկը փորին եւ դաստակը կուրծքին բերելով:

Պէտք է ուշադրութիւն ընել, որ ձեռքերը թոյլ ըլլան եւ մարմնին իրաքանջիւր ցնցումին օրօրուին:

Եղանակին հետ կը սկսի քալուածքը: Զախող պարողները կ'առաջանան ծունկերը ծռած, իւրաքանչիւր ոտքի վրայ երկու անգամ օրօրուելով:

Եթէ ուշադրութեամբ պարենք Քաային եւ Պալուին պարերը, մեծ հետաքրքրութիւն կը ըստեղծուին:

ՔԱԱՅԻՆ ՊԱՐԸ

Պարելով միշտ, ցատկելով միշտ,
 Օձին պարն է, օձին պարն է.
 Պարելով միշտ, ցատկելով միշտ,
 Ահա ապրի օձին պարը:

Օձը պարոյր միշտ սողալով,
 Եւ կ'ամփոփուի ֆշշալով:
(կրկնել)

Պարելով միշտ ցատկելով միշտ օձին պարն է օձին պարն է պարելով միշտ յարկելով միշտ սահակ օձին պարը: Օձը պարուր միշտ սողալով եւ կ'ամփոփուի ֆշշալով: Օձը պարուր միշտ սողալով եւ կ'ամփոփուի ֆշշալով:

ԱՐՋԻ ՊԱՐԸ

Երկու գայլեր օր մը պտոյտին,
Տեսան որ արջ մը կը պարէր.
Եւ այս պարէն շատ հաճոյք զգալով,
Ուրիշի մը հետ սկսան պարել:

Եր - կու գայ - լեր օր մը պտ - տոյ - տին տես - սան որ
 ա՛յն մը կը պա - րէր եւ այս պա - րէն շատ հաճոյք զգ - օ -
 լով ու - ռի - շի մը հետ ըս - կը - սան պա - րել:

ՋԵՌԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Այս օդապարիկը շինելու համար, պետք ունիս գունաւոր թուղթերու, խեժի եւ մկրատի:

Տարբեր գոյներու վրայ գծէ եւ կտրէ Ա (մէկ հատ), Բ (ուր իստ), Գ (ուր իստ), Դ (մէկ հատ) ձեւերը:

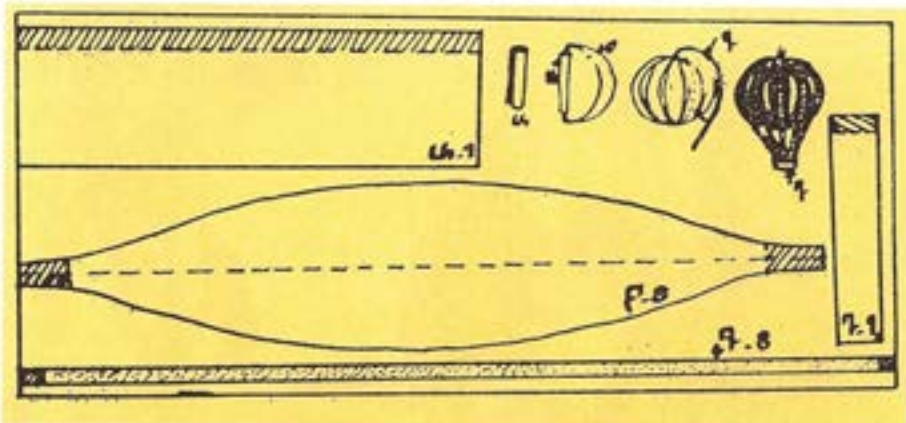
Ա ձեւը երկայնքին փաթթէ եւ ծայրը փակցուր (գծաւոր բաժինին վրայ խեժ դնելով):

Ապա Ա-ին վրայ փակցուր Բ ձեւերուն գծաւոր բաժինները:

Բ-երուն վրայ փակցուր Գ ձեւերը:

Իսկ Գ-երուն շուրջ փակցուր «գամբիւղը» (Դ):

Օդապարիկի պատրաստ է: Ա-ին վրայ թել մը անցուր եւ օդապարիկի կախէ սենեակիդ պատէն:

Երկու գայլիկներ գետինը կը նստին կոնակ կոնակի տուած, ձեռքերը ծալուած, իւրաքանչիւրը պիտի փորձէ հրել իր ընկերը՝ գործածելով միայն ոտքը, մինչեւ որ հասնի իրեն համար ճշդուած գիծը:

Ամբողջացո՛ւր վարի բառերը

- վար բանջարեղէն մը
- վար վայրի կենդանի
- վար եկեղեցական մը
- վար անուշ բոյրով ծաղիկ

9.- ՅԻՍՈՒՍԻ ԿԵԱՆՔԸ

Լեցո՛ր պարապ տեղերը.

- Ասկէ մօտ երկու հազար տարի առաջ, Պաղեստինի քաղաքին մէջ, կ'ապրէր անունով կոյսը:

Օր մը հրեշտակը երեցաւ Սուրբ Կոյս եւ ըսաւ:

- Աստուծոյ հրամանով դուն զաւակ մը պիտի ունենաս եւ անունը պիտի դնես: Անհկա մարդոց մեղքերը պիտի քաւէ եւ թագաւոր պիտի կոչուի:

Հայր, որ Բեթղեհեմէն էր, հետը գնաց հոն: Բոլոր հիւրանոցները լեցուն գտնելով՝ մը գացին:

Հոն ծնաւ, Մարիամ խանձարուրով պատեց զայն եւ դրաւ մէջ:

Պաղեստինի թագաւորը նախանձելով, սկսաւ հալածել Յիսուսը:

..... հրեշտակը Յովսէփին ալ երեցաւ:

- Ելի՛ր, ըսաւ, ա՛ն մանուկը ու մայրը եւ փախիր

Յիսուս, Յովսէփի եւ Մարիամի հետ Եգիպտոսս էր արդէն:

..... մտնելէն յետոյ միայն վերադարձաւ ու հաստատուեցաւ ծնողքին հետ

քաղաքը:

Հոն, կը մեծնար իմաստութեամբ եւ շնորհքով: տարեկանին, Յիսուս գնաց, մկրտուեցաւ

գետին մէջ՝ ձեռքով:

Մկրտութեան ժամանակ երկինքը բացուեցաւ ու Սուրբ հոգին կերպարանքով իջաւ Յիսուսի գլխուն:

Նոյն ատեն լսուեցաւ ձայն մը, որ կ'ըսէր.

- Այս է իմ սիրելի որդիս, մտիկ ըրէք զինք:

Յիսուս Յորդանանէն քաշուեցաւ: Հոն օր անօթի ծարաւ ճզնեցաւ:

Յիսուս հոնկէ մեկնելով սկսաւ

Երկար ժամանակ քարոզեց, գնաց քաղաքէ քաղաք, գիւղէ գիւղ, ունեցաւ առաքեալներ ու աշակերտներ:

Յիսուս իր հետեւորդներով գնաց եւ սկսաւ քարոզել տաճարին մէջ: Ժողովուրդը շատ կը սիրէր զինք, բայց դպիրները կը նախանձէին եւ ձեւ մը կը փնտռէին յանցաւոր ցոյց տալու զայն:

Առաքեալներէն մէկը խոստացաւ մատնել իր տէրը արծաթի

փոխարէն: Եւ առիթը կը սպասէր:

Օր մը, Յուդան եկաւ քահանաներուն եւ զին-
ւորներուն հետ: Մօտեցաւ Յիսուսին եւ
.....:

Յիսուս ըսաւ:

- Յուդա՛, համբուրելո՞ւ վ կը մատնես զիս:

..... սուրը քաշեց եւ կտրեց քահա-
նայապետի ծառային ականջը: Յիսուս բուժեց
ծառան եւ ըսաւ:

- Հիմա բռնեցէք զիս:

Հրեաները Յիսուսը տարին եւ
..... երկու աւագակներու հետ:

Ժամը վեց էր:

Յանկարծ արեւը տաճարի վա-
րագոյրը պատռուեցաւ: Յիսուս հոգին աւանդեց:

Տեսնողները ըսին՝ այս մարդը իրաւ արդար
էր:

Յովսէփ՝ Արիմաթային թաղեց Յիսուսը եւ խո-
շոր քար մը դրաւ գերեզմանին վրայ:

Այս բոլորը կատարուեցաւ օրը:

Յարութիւն առնելէն ետք, Յիսուս բազմաթիւ
անգամներ երեւաց աշակերտներուն:

..... օր մնաց երկրի վրայ եւ յետոյ
.....:

**Վերի պատմութեան կէտերը ամբողջացուցէ՛ք,
հետեւեալ բառերով.**

- Համբուրեց, Պետրոս, Գողգոթա, խաչեցին,

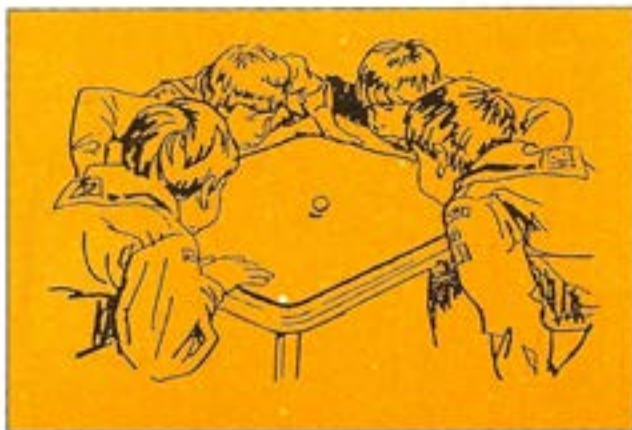
խաւարեցաւ, Ուրբաթ, յարութիւն, քառասուն,
համբարձաւ, Նազարէթ, Մարիամ, Մարիամին,
Յիսուս, հրեաներուն, Յովսէփ, Մարիամին, Յի-
սուս, քարայր, մսուրին, Հերովդէս, Աստուծոյ,
Եգիպտոս, Հերովդէսի, Նազարէթ:

ԽԱՂ

Ի՞նչ կ'ընենք վոհմակի հաւաքին:

Շատ բաներ, նախընտրելի է որ ճիշդ ժամուն
հասնիս հաւաքին, որպէսզի յայտագրէն բան
չկորսնցնես:

Այս խաղը կրնաս խաղալ վեցեակի հանդի-
պումին:

Թուական

Արեւլայի Ստորագրութիւն

10.- ՅԻՍՈՒՍԻ ՀՐԱՇՔՆԵՐԸ

ՅԻՍՈՒՍ ԿԸ ԿԵՐԱԿՐԷ
ՉՈՐՍ ՀԱԶԱՐ ՄԱՐԴԻԿ

Ա. Մաս

Ամէն անգամ երբ Յիսուս քարոզէր, մարդիկ մեծ հետաքրքրութեամբ մտիկ կ'ընէին զինք եւ չէին ուզեր բաժնուիլ իրմէ: Առիթով մը, Յիսուս

երբ կը քարոզէր, անդրադարձաւ որ երեք օրէ ժողովուրդը զինք կը լսէր, առանց կերակուր ունենալու: Ասոր համար ալ ըսաւ. «Կը խղճամ այս ժողովուրդին եւ չեմ կրնար զիրենք անօթի արձակել, քանի որ կրնան ճամբան անօթութեան պատճառով նեղութեան հանդիպիլ»:

Աշակերտները ըսին Յիսուսին.-

«Մենք այս անապատին մէջ, ուրկէ՞ կրնանք ճարել բաւարար հաց, այս բազմութիւնը կերակրելու համար»:

**ՅԻՍՈՒՍ ԿԸ ԿԵՐԱԿՐԷ
ԶՈՐՍ ՀԱԶԱՐ ՄԱՐԴԻԿ
Բ. Մաս**

Յիսուս իր աշակերտներուն հարցուց.-

«Որքա՞ն կերակուր ունիք»:

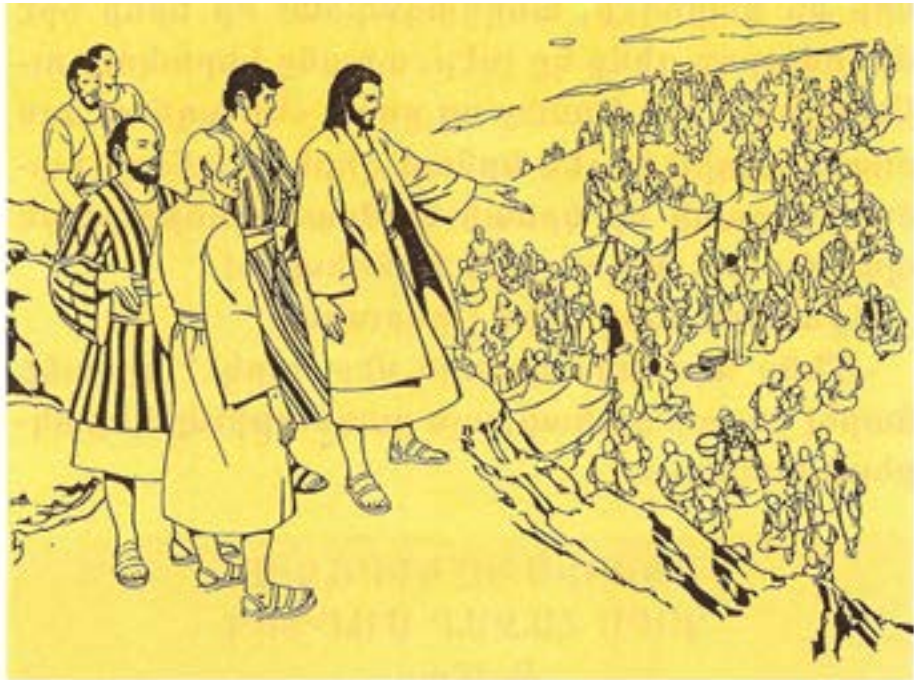
Անոնք պատասխանեցին.

«Ունինք եօթը նկանակ եւ քանի մը պզտիկ ձուկեր»:

Ուրեմն, Յիսուս հրամայեց, որ ժողովուրդը նստեցնեն գետին: Ան առաւ հացերն ու ձուկերը, նախ օրհնեց եւ ապա կտրեց ու տուաւ իր աշակերտներուն, անոնք ալ ժողովուրդին բաժնեցին: Բոլորն ալ կերան ու կշտացան:

Եօթը զամբիղ կերակուր աւելցաւ:

Ուտողներուն թիւը չորս հազարի կը հասներ, առանց հաշուելու կիներն ու մանուկները:

Անկէ ետք Յիսուս արձակեց ժողովուրդը:

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

1. Յիսուս ի՞նչ ըրաւ բազմութեան սէջ գըտնրող հիւանդներուն:

Պատասխան _____

2. Քանի՞ օրէ ի վեր անոնք Յիսուսին հետ էին:

Պատասխան _____

3. Յիսուս ինչո՞ւ չուզեց որ ժողովուրդը անօթի արձակուէր:

Պատասխան _____

4. Յիսուսին աշակերտները որքա՞ն կերակորունէին:

Պատասխան _____

5. Քանի՞ մարդ կերակրուեցաւ այդ օր:

Պատասխան _____

6. Որքա՞ն ուտելիք ատելցաւ:

Պատասխան _____

ԿԱՆԱՅԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ Ա. Մաս

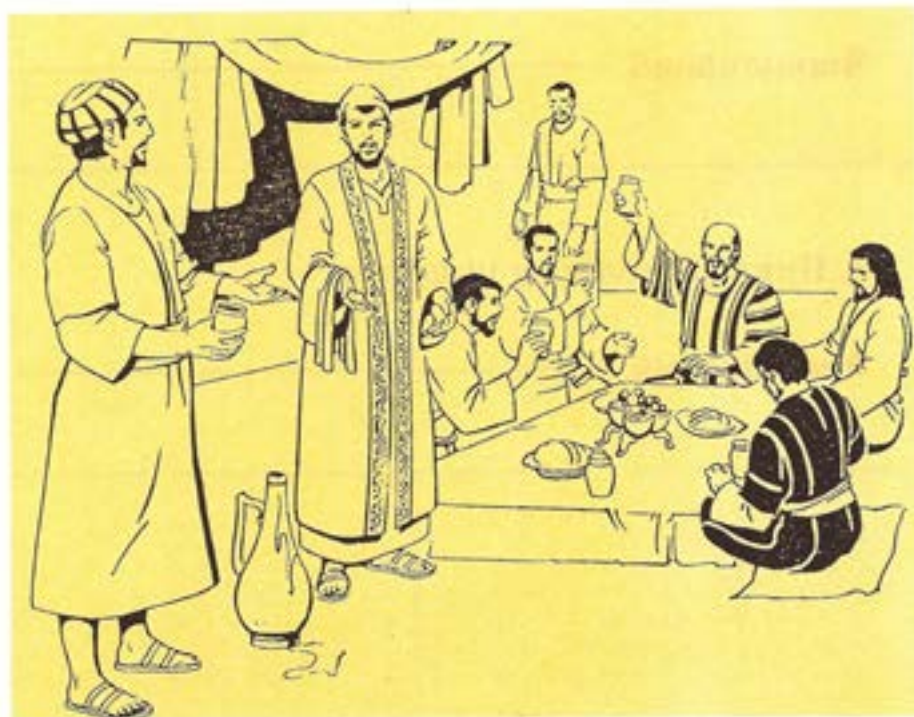
Օր մը, Կանայի մէջ հարսանիք մը կար: Կանա քաղաքը կը գտնուէր Գալիլիոյ շրջանին մէջ:

Այդ հարսանիքին հրաւիրուած էին Յիսուս, իր մայրը եւ աշակերտները:

Խնճոյքի ընթացքին հիւրերը խմեցին եւ ամբողջ գինին վերջացուցին:

Այն ատեն Յիսուսին մայրը անոր քով գնաց եւ ըսաւ.

«Ասոնց ունեցած գինին վերջացած է»: Յիսուս պատասխանեց.

«Մենք ինչո՞ւ պետք է մտահոգուինք ասոր համար. իմ ժամանակս տակաւին չէ հասած»: Ասոր վրայ Յիսուսին մայրը ծառաներուն ըսաւ. «Ըրէք ինչ որ որդիս ձեզի ըսէ»:

Հոն կային քարէ շինուած վեց մեծ կուժեր: Այդ կուժերուն մէջ սովորաբար ջուր կը դնէին, որ պէսզի ժողովուրդը լուացուի եւ Աստուծոյ առջեւ մաքուր երեւի:

Իւրաքանչիւր կուժ 100 լիթր ջուր կ'առնէր: Յիսուս ըսաւ ծառաներուն. «Այս կուժերը ջուրով լեցուցէք»: Անոնք ալ կուժերը մինչեւ բերանը լեցուցին:

ԿԱՆԱՅԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ

Բ. Մաս

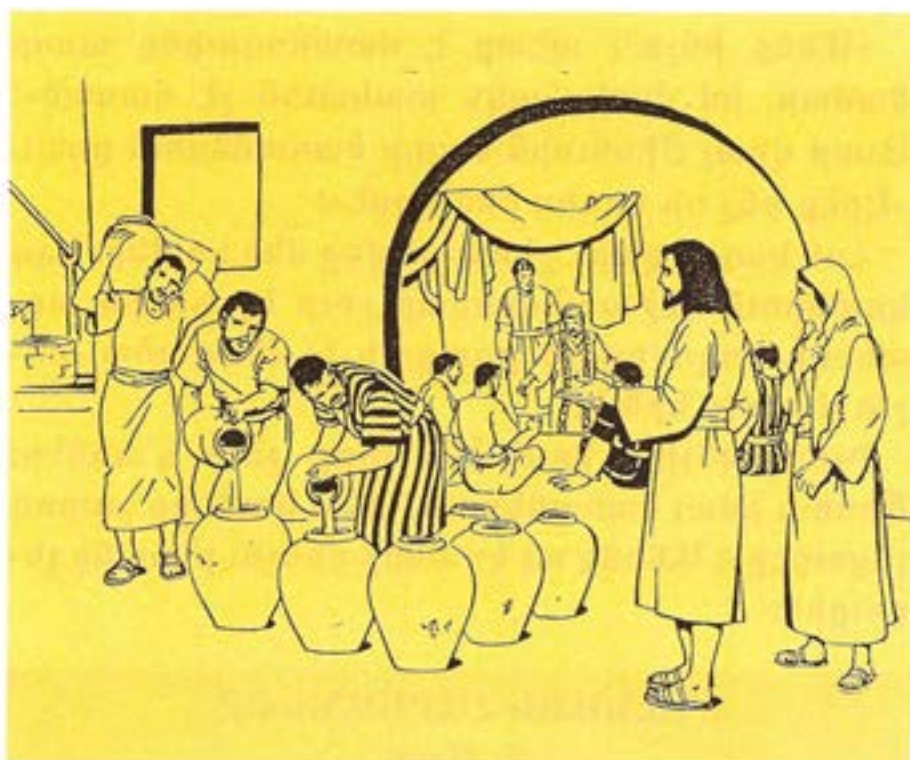
Յիսուս ըսաւ սպասաւորներուն. «Կարասին մէջէն ջուր առէք եւ սեղանապետին տարէք»: Ծառաներն ալ ջուրը տարին:

Երբ այսպէս ըրին, ջուրը գինիի փոխուեցաւ:

Սեղանապետը զարմացաւ, թէ այս գինին ուրկէ՞ եկած էր: Բայց սպասաւորները գիտէին ասիկա:

Երբ սեղանապետը գինին համտեսեց, կանչեց նոր ամուսնացող փեսան եւ ըսաւ անոր.

«Ուրիշներ լաւ գինին առաջ կը հրամցնեն եւ գէշ գինին՝ վերջը: Իսկ դուն հակառակը ըրիր.

լա գինին պահեցիր եւ ամէնէն վերջը բերիր»:

Յիսուս այս հրաշքը կատարեց Գալիլիոյ Կանա քաղաքին մէջ:

Ասիկա իր կատարած հրաշքներուն առաջինն էր:

Ժողովուրդը տեսաւ իր մեծութիւնը, եւ իր աշակերտները հաւատացին իրեն:

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

1. Յիսուսի մայրը ի՞նչ ըսաւ իրեն:

Պատասխան _____

2. Քանի՞ կուժեր կային հոն եւ իւրաքանչիւրը ինչքա՞ն ջուր կրնար պարունակել:

Պատասխան _____

3. Ծառաները ի՞նչ ըրին Յիսուսի հրամանէն ետք:

Պատասխան _____

4. Կուժերուն մէջ դրուած ջուրը ե՞րբ գինի դարձաւ:

Պատասխան _____

5. Այդ օրերուն, խնճոյքի մը ընթացքին գէշ գինին սովորաբար ե՞րբ կը հրամցնէին:

Պատասխան _____

6. Յիսուսին աշակերտները ի՞նչ ըրին երբ տեսան անոր կատարած հիանալի հրաշքը:

Պատասխան _____

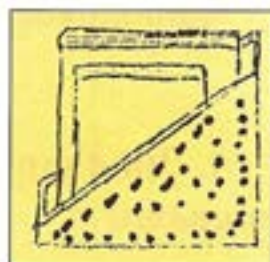
Վարժութիւններ

Հրմշտուկ.- Երկու գայլիկներ դէմ դիմաց կանգնած, իրարու դաստակ բռնած, իւրաքանչիւրը պիտի փորձէ դիմացինը իր կողմը քաշել:

Գործնական

Ձեր լուացքի դեղերուն պարապ տուփերը ձեւեցէք եւ կտրեցէք: Ապա անոնց վրայ սիրուն թուղթ մը փակցուցէք եւ մէջը տեղաւորեցէք թերթերու եւ շաքաթաթերթերու ձեր հաւաքածոները:

ԹԻԱՅԱ

Թիայա թիայա թիայա հօ՛,
Թիայա թիայա թիայա հօ՛,
Իա՛հօ՛, իա՛հօ՛,
Թիայա թիայա հօ՛:

Թուական

Աքելլայի Ստորագրութիւն

11. ՄԱՅԻՍ 28Ի ԻՄԱՍՏԸ

1918ի տագնապալի օրերուն, երբ թուրքեր Արևմտահայաստանը բռնագրաւելէ եւ հայութեան երկու երրորդը ջարդելէ ետք՝ հասած էին Երևանի դռներուն, Արարատեան դաշտի ժողովուրդը, մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնած էր: Ամէնքը կ'աշխատէին: Զօրավարները հրամաններով եւ կոչերով կը քաջալերէին ժողովուրդն ու զինուորները, դիմադրելու թշնամի թուրքին յարձակումներուն: Կիներ եւ օրիորդներ՝ ուտելիք, ծխախոտ եւ վիրակապեր կը պատրաստէին: Գարեգին եպիսկոպոս Յովսէփեանց՝ խաչ ու քարոզով կը մտներ ժողովուրդին եւ զօրքին մէջ, կը փորձէր բարձրացնել անոր տրամադրութիւնը եւ այսպէս, 21 Մայիսին, երբ թուրքերը երևացին Սարդարապատի մօտ, այլևս իրենց առջեւ գտան յաղթելու համար եկած հայ զինուորը: Զօրավար Սիլիկեանի բանակը կը հասնէր մօտաւորապէս 10.000 հոգիի, որոնք բաժնուած էին 2 մասի: Դրոյի հրամանատարութեան տակ կը գտնուէր Բաշ Ապարանի ճակատը, իսկ զօրավար Դանիէլ Բէգ Փիրումեանի հրամանատարութեան տակ՝ Սարդարապատի դաշտը:

Մայիս 23ին, Զօր. Սիլիկեան տուալ յարձակման հրամանը, Սարդարապատի ճակատին վրայ: Սկսան բուռն կռիւները: Երեւանէն, կառքերով, էշերով եւ ձեռքով ռազմամթերք հաց, ջուր եւ ծխախոտ, կը հասցնէին ժիր ու երիտասարդ կամաւորներ: Ամբողջ երկիրը մէկ մարդ դարձած «Ազատութիւն կամ մահ» ըսելով կը կռուէր թշնամիին դէմ: Թուրքերը զարմացած հայոց դիմադրութենէն, սկսած էին վախճալ յարձակումներէ: Մայիս 26ին անոնք նահանջեցին այս ճակատէն եւ Մայիս 27ին, պարտուելով փախան:

Բաշ Ապարանի ճակատին վրայ, Մայիս 26-28 Դրոյի զօրամասը քանի մը յարձակումներով ճեղքեց թրքական դիրքերը եւ փախուստի մատնեց թշնամին:

Ղարաքիլիսէի ճակատը ծանր կռիւներու բեմ էր: Լեռ, ձոր, անտառ եւ բազմաթիւ անցքեր դժուար կռիւներու, յարձակումներու եւ հակա-յարձակումներու ենթարկուեցան: Թուրքերու Վէհիպ Փաշան, որ կը կարծէր թէ դիրքութեամբ պիտի յաղթէր, անզօրութեան մատնուելով փախաւ իր մնացած զինուորներով:

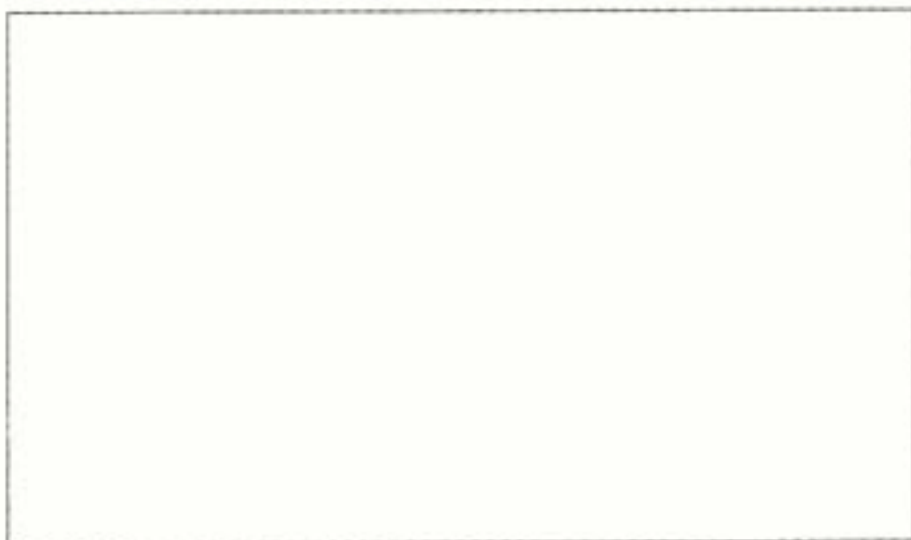
Թուրքերը, պարտուելով Սարդարապատի, Բաշ Ապարանի եւ Ղարաքիլիսէի ճակատամարտներուն, 28 Մայիսին առաջարկեցին հաշտութեան դաշինք մը կնքել Պաթումի մէջ: Հաշտութեան համար, պայման էր անկախութեան

յայտարարութիւնը: Այսպիսով, Մայիս 28ը եղաւ Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան օրը:

Կապէ՛ իրարու.

1.- Բաշ Ապարան	Զօր. Նազարբէկեան
2.- Սարդարապատ	Դրօ
3.- Ղարաքիլիսէ	Փիրումեան
4.- Սարդարապատ,
Բաշ Ապարանի	
Ընդհ. Հրամանատար	Արամ Մանուկեան
5.- Հայաստանի Հնրպ.
Հիմնադիր	Զօր. Սիլիկեան

Գտի՛ր եւ փակցո՛ւր 1918ի հերոսամարտներու, հերոսներու եւ կամ գունդերու նկարներ.

ՄԱՅԻՍ 28

Այսօր մեր տօնն է, Մայիս քսանութ,
Եկէ՛ք ողջունենք, մենք զայն գունդ առ գունդ,
Խմբուինք միատեղ, երգենք ու ցնծանք,
Կեցցէ Հ.Յ.Դ. եւ ցեղն մեր հայկայ:

Մայիս քսանութ, օր մեծ յաղթութեան,
Հայոց աշխարհի սուրբ ազատութեան
Մեր անկախութեան վէմն ու հիմնաքար,
Կեցցէ՛ ...

Եռագոյն դրօշ, ծալքերով վէտ-վէտ
Բարձրէն, միշտ բարձրէն, ծածանի յաւէտ
Դու խորհրդանիշ ազատ հայութեան
Կեցցէ՛

12. ԱԶԳԱՅԻՆ 3 ԵՐԳԵՐ

ԳԵՏԱՇԷՆ

Բազմել ես լեռներին ունես հազար շէն,
Արծիւների բոյնն ես չքնաղ Գետաշէն,
Բարբարոս ցեղերին անդադար սանձող,
Դու քաջերի օրրան, իմ քաջ Գետաշէն:

Կրկ. Չորս կողմդ անդունդ է, ճամբէքդ
փակուած,

Երկնքում սեւ ու մութ ամպեր կուտակուած,
Կողքիդ հայկական շէներն են լքուած,
Դու կաս ու կը մնաս՝ իմ քաջ Գետաշէն:

Չահել տրդէք դու քիչ ունես Գետաշէն,
Բայց ծերերն էլ ոչ մի բանով պակաս չեն,
Ամէն մի կին մի ֆիտայի տնաշէն,
Քեզ յաղթել չի լինի իմ քաջ Գետաշէն:

Կրկ. Չորս կողմդ անդունդ է ...

Դու պիտի դիմանաս ու կանգուն մնաս,
Հակառակ թշնամուն պիտի շէնանաս,
Մայր Հայաստանին պիտի միանաս,
Արցախի դարպասն ես ամրոց Գետաշէն:

Կրկ. Չորս կողմդ անդունդ է ...

Ի ՁԷՆ ՀԱՅԵՐ

Ի զէ՛ն, հայեր, ի սուր եւ ի հրացան,
Տաճկահայաստանից կոչում է մի ձայն.
Լեռնից լեռ թնդում է ահեղ հրաման,
Թո՛ւէ՛ք, հայեր, թո՛ւէ՛ք դէպի Հայաստան:

Դէպի, դէպի, դէպի Հայաստան,
Թո՛ւէք, հայեր, թո՛ւէք, դէպի Հայաստան:

Արեւելք, արեւմուտք, հարաւ եւ հիւսիս,
Դղրդաց ու թնդաց քաղցր աւետիս,
Հայկայ քաջ զաւակաց արի կրծքերից,
Ազատութիւն հնչեց ամէն կողմերից:

Ամէն, ամէն, ամէն կողմերից,
Ազատութիւն հնչեց ամէն կողմերից:

Փրկութեան աւետիք առած ի բերան՝
Խումբ խումբ հայեր դէպի Տաճկահայաստան,
Դիմում են ցնծութեամբ իբրեւ հարսանիք,
Ուխտած՝ սուրբ արիւնով փրկել հայերնիք:

Փրկել, փրկել, փրկել հայրենիք,
Ուխտած՝ սուրբ արիւնով փրկել հայրենիք:

Տաճկահայաստանը ոտքի է կանգնում,
Առիւծաբոց վրէ՛ժ, վրէ՛ժ է գոռում,

Արիւնով ներկուած են բոլոր դաշտերը,
Արիւնով ներկուած են բոլոր գետերը:

Բոլոր, բոլոր, բոլոր դաշտերը,
Արիւնով ներկուած են բոլոր գետերը:

Թշնամին զարհուրած փախուստի է դիմում,
Անթիւ աւար ու գանձ իր յետին թողնում.
«Յաղթութի՛ւն, յաղթութի՛ւն» գոչենք միաձայն,
Թշնամին պարտուած է, կեցցէ՛ Հայաստան:

Կեցցէ՛, կեցցէ՛, կեցցէ՛ Հայաստան
Թշնամին պարտուած է, կեցցէ՛, Հայաստան:

ԽԱՂԱՂ ԴԱՇՏԻ ՈՐԴԻՔ

Խաղաղ դաշտի որդիք, լեռները ելլենք,
Արօր, գութան մոռանանք, հրացան ձեռք
առնենք,

Խեղդուած մեր բողոքը յայտնենք զէնքերով:
Եւ մեր արդար դատը վարենք արիւնով:
Մեր կեանք, մեր մահ թող լինի ազատ,
Ծնշուած հայու որդիք հարազատ:

Քան թէ ամէն վայրկեան կենդանի մեռնել,
Ազատութեան վճռենք աներկիւղ զոհուիլ.
Փափուկ մահճում հանգիստ կեանքը վայել է
Ով որ հայրենիքում ազատ ապրում է:
Մեր կեանք, մեր մահ թող լինի ազատ,
Ծնշուած հայու որդիք հարազատ:

Ստրկութեան շղթան խուլ շառաշում է
Ազատութեան ճնշուած ձայնը գոշում է.
Ազատ լեռներ լինին թող մեզ ապաստան
Եւ ընդարձակ ձորեր՝ ազատ գերեզման:
Մեր կեանք, մեր մահ թող լինի ազատ,
Ծնշուած հայու որդիք հարազատ:

Առաջ դիմենք, անվախ զարնենք Համիտին,
Փրկենք հայ գիւղացոց, հանենք վոխ ու քէն.
Իմաց տանք սուլթանին՝ անխիղճ բռնաւոր,
Ծագեց հայ հերոսաց համար պայծառ օր:

Մեր կեանք, մեր մահ թող լինի ազատ,
Ծնշուած հայու որդիք հարազատ:

Ցրուած խմբեր Հանրն, Ջէյթուն, Սուէտիա,
Շտապենք միանալ եւ կազմել գունդ
հայկական.

Հայի ազատութեան կանգնել մի դրօշակ,
Կեանքի մահով կապուած կանգնել նրա տակ:
Մեր կեանք, մեր մահ թող լինի ազատ,
Ծնշուած հայու որդիք հարազատ:

ԳԻՏԷԻՐ ԹԷ

●1640ին, Նոր Ջուղայի Ամենափրկիչ վանքին մէջ, Խաչատուր Կեսարացի վարդապետին ջանքերով կը հիմնուի Պարսկաստանի առաջին հայ տպարանը: 1641ին կը հրատարակուի «Վարք Հպանցը»:

●Սամուէլ Մորս (1791-1872) հնարած է էլէկտրական հեռագիրը եւ մօրսը:

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՇԻՆԵՆՔ ԽԱՄԱԾԻԿ ՄԸ

Ձեռային այս աշխատանքը պիտի սորվեցնէ, թէ ի՞նչպէս կրնաս առանց թելի խամաճիկ շինել:

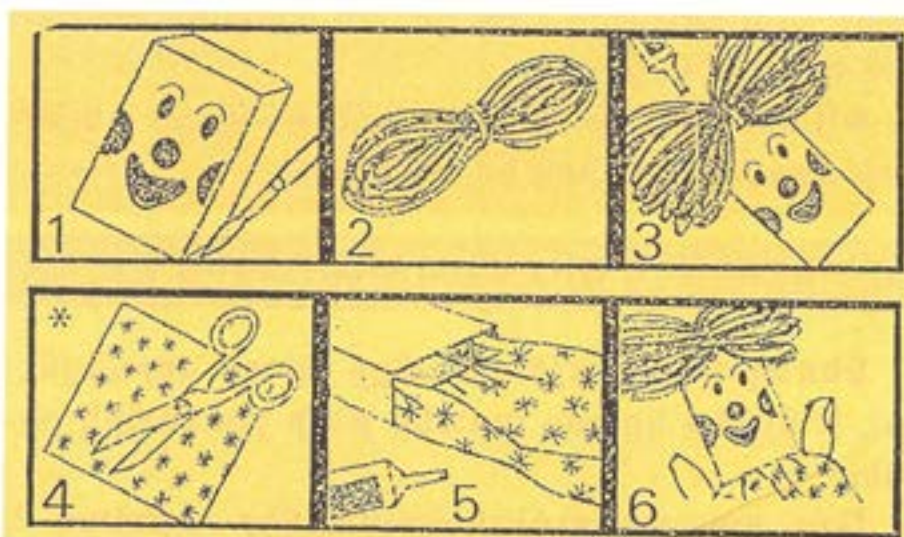
Այս բացատրութիւններուն մէջ տրուած է

հտպիտի մը պատկերը, սակայն դուն կրնաս գծել ուրիշ անձերու կամ կենդանիներու պատկերներն ալ, եւ այս խամաճիկներով ընկերներուդ ներկայացնել պատմութիւն մը,:

Սկսելու համար, կրնաս նաեւ օգտագործել այս էջին մէջ գտնուած «Չորս Եղանակները» պատմութիւնը, պատրաստելով հինգ տարբեր խամաճիկներ - գարունը, ամառը, աշունը, ձմեռը եւ փոքրիկ տղան:

Պէտք ունիս - լուցկիի տուփի կափարիչի մը, գունաւոր բուրդի կտորներու, կերպասի կտորներու, ներկերու եւ վրձինի մը կամ մատիտ-ներկերու, մկրատի մը եւ խեժի:

1.- Կափարիչին վրայ գծէ եւ ներկէ հտպիտին գլուխը: Եթէ կափարիչին վրայ պատկերներ կան, կրնաս վրան նոյն չափով ճերմակ թուղթ փակցնել, ապա վրան ներկել:

2.- Չորս մատներուդ վրայ փաթթելով, բուրդը վերածէ կապոցի մը եւ մէջտեղէն կապէ:

3.- Բուրդէ մազերը խեժով փակցուր հոպիտին գլխուն:

4.- Կերպասի կտորէն կտրէ 13 սանթիմէթը լայնք եւ երկայնք ունեցող քառակուսի մը:

5.- Կտորին վերի ծայրը կծկելով փակցուր կափարիչին ներսի կողմէն:

6.- Մէջտեղի երեք մատներդ մտցուր կափարիչին մէջ, ճկոյթ եւ բութ մատներդ պիտի վերածուին խամաճիկին ձեռքերուն:

Եթէ կ'ուզես «Չորս Եղանակները» պատմութեան համար խամաճիկներ պատրաստել, կրնաս կանաչ կերպաս գործածել եւ ծաղիկներ փակցնել գարնան համար, դեղին կերպաս գործածել ամրան համար եւ վրան արեւ գծել. աշնան համար նախընտրելի է կարմիրը կամ սրճագոյնը. կրնաս նաեւ դեղնած տերեւներ գծել եւ վրան փակցնել, իսկ ձմրան համար, անշուշտ պէտք ունիս ճերմակ կերպասի մը եւ կարմիր փոքրիկ ժապաւէնի մը՝ իբրեւ վզնոց:

13. ԿԱՐԳԱՊԱՀԱԿԱՆ ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ

Հանգի՛ստ

Գործադրութիւն.- Աջ եւ ձախ ձեռքերը մարմնին ետեւը տանիլ, հոն աջ ձեռքով ձախ ձեռքին դաստակը բռնել (ձախ ափով բռունցք կազմել), ապա կոնքին վրայ զետեղել, իսկ ձախ ոտքը 20 սմ. կողմնակի տանիլ:

Պատրաստ՛ւտ

Գործադրութիւն.- Այս հրահանգին վրայ գայլիկը կը կանգնի պատրաստ վիճակի մէջ, ոտքի, կրունկները իրարու դպած, առջեւի մասը 30 աստիճան բացւած, ողնայարը ուղիղ, դէմքը առջեւ, ափերը բաց, սակայն մատները իրարու փակած եւ միջնեմատը ճիշդ տաքատին կարի գիծին վրայ:

Հեռաւորութիւն առնել

Գործադրութիւն.- Այս հրահանգը կը տրուի երբ գայլիկը պատրաստ վիճակի մէջ է, հակառակ պարագային նախ կը կանգնի պատրա՛ստ եւ անմիջապէս աջ ձեռքով կու տայ բարեւը, մատներուն ծայրը կը մօտեցնէ ճակատին աջ անկիւնը կամ գլխարկին ծայրը, աջ ձեռքի ափը պէտք է ուղղել դիմաց, բազուկը 30 աստիճան կազմելով՝ նախաբազուկին բաղդատմամբ:

Հեռաւորութիւն ա՛ն, օ՛ն

Գործադրութիւն.-

1/ Եթէ գայլիկները իրարու ետեւ շարուած են, թիւ մէկը կը կանգնի պատրա՛ստ, մնացեալները իրենց աջ ձեռքի մատները կը դպցնեն առջեւի գայլիկին աջ ուսին եւ կը հեռանան իրենց ձեռքի երկայնքով, եւ դիմացիներն ծոծրակին նայելով կը շտկեն ուղղութիւնը:

2/ Եթէ գայլիկները իրարու քով շարուած են, աջ ձեռքի մատները կը դպցնեն քովինին ձախ ուսին եւ հեռաւորութիւն կ'առնեն, միեւնոյն ժամանակ դէմքը աջ դարձնելով կը շտկեն շարքին ուղղութիւնը:

3/ Եթէ վոհմակը (երամը) շարուած է ետեակ կամ քառեակ ձեւով, առաջին շարքի գայլիկները կը կանգնին պատրա՛ստ, Ա. շարքի գայլիկ-

ները աջ ձեռքով կ'առնեն իրենց հեռախոս-
թիւնները՝ հորիզոնական ձեռով, հիմնուելով թի-
ւէկին դիրքին վրայ, իսկ յաջորդ շարքերը
իրենց հեռախոսթիւնը կ'առնեն աջ ձեռքով՝
հիմնուելով իրենց առջեւի գայլիկներու վրայ:

Տողանցքի քալումը.- Քայլ առաջ, օ՛ն

Գործադրութիւն

Օ՛ն հրահանգը տալ, երբ աջ ոտքի կրունկը
բարձրացած է եւ կ'իջնէ գետին, ուրեմն գայլիկը
ձախ ոտքով կը սկսի քալել, երկու ծունկերը մեղ-
մօրէն նոյն շափով ծալելով, սրունքը 45 աստի-
ճան կազմելով, նոյնպէս թեւերը ոչ պրկուած
բարձրացնել մինչեւ 45 աստիճան, երկու ոտքե-
րը համաշափ քալել կրունկին վրայ:

Թուական

Արեւլայի Ստորագրութիւն

14.- ԳԱՅԼԻԿ ԱՍՏԻՃԱՆԱԴՈՐՆԵՐՈՒ ՆՇԱՆՆԵՐ

Գայլիկին տարագին վրայ գծե՛ ու ներկե՛
նշո՞ւած աստիճանին նշանը.

Վարիչ-Վեցեակապեն

Վեցեակապեն

Փոխ Վեցեակապեն

ԳԻՏԵԼԻՔ

Կենդանիներուն յատկութիւններէն.-

Գիտենք, որ կենդանի արարածներուն մէջ, ամէնէն խելացին մարդն է, որովհետեւ անոր ուղեղը անելի լաւ կ'աշխատի, քան որեւէ այլ կենդանիի ուղեղը: Կենդանիներուն մօտ անելի զօրաւոր է բնագոյրը:

Սակայն պէտք է ըսել, որ կարգ մը կենդանիներու ուղեղը անելի զարգացած է ուրիշներէ, այդ պատճառով ալ, կարելի է ըսել, որ կարգ մը կենդանիներ անելի խելացի են:

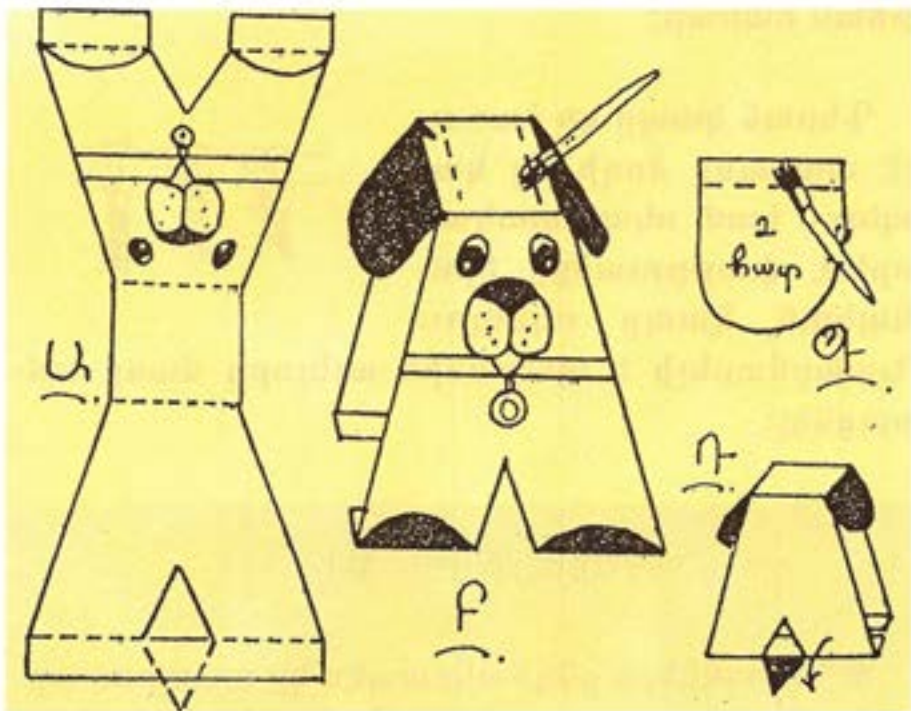
Խելացի կենդանիներն են կապիկը, շունը, ձին, մուկը, փիղը, իսկ ձուկերու շարքին՝ դլփինը: Պատահական չէ, որ շուները իբրեւ ոստիկան կը մարզուին եւ զինուորական աստիճաններու կ'արժանանան, իսկ դլփինները կը դառնան «դերասան»:

Հետաքրքրական

●1512ին, առաջին հայ տպագրիչը Յակոբ Մեղապարտն է, որ նոյն թուականին, Վենետիկի մէջ հրատարակած է հայերէն առաջին գիրքը՝ «Պարզատոմար»:

ՉԵՌԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Պէտք ունիս խաւաքարտի, ներկի եւ մկրատի: Ա. պատկերին ձերը գծէ խաւաքարտին վրայ եւ կտրէ: Ուշադրութեամբ դիտէ Բ. պատկերը եւ ծալէ խաւաքարտէ շնիկդ: Գծէ եւ կտրէ նաեւ ականջները: (Գ. պատկեր) եւ ապա փակցուր զանոնք շնիկին վրայ: Չմոռնաս կտրելու պոչիկը (Դ. պատկերը): Ծնիկդ ներկէ ուղած գոյնէրովդ:

Թուական

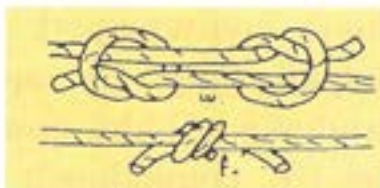

Արեւլայի Ստորագրութիւն

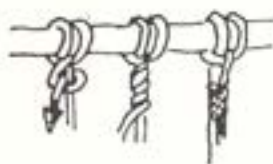

15. ՉԿՆՈՐՍ ԵՒ ԳԵՐԱՆ ԿԱՊԵՐԸ

Չկնորս կապը կը ծառայէ շուաններ իրարու միացնելու: Չկնորսները շատ կը գործածեն այս կապը՝ ուղկաններու գործածութեան համար:

Գերան կապը կը ծառայէ պարանը ձողի մը կապելու կամ սկաուտական որեւէ փաթեռածքի հիմնական կապը սկսելու:

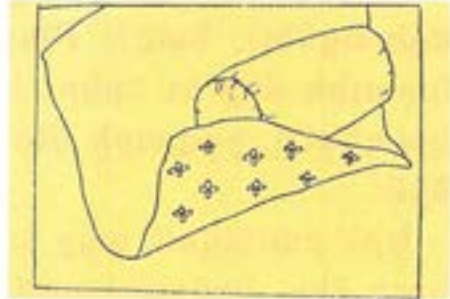
Նախընտրելի է պարանին աւելորդ մասը ամրացնել:

ԳԻՏԵԻՐ ԹԷ

● Պարանները ընդհանրապէս կը պատրաստուին բնական եւ արուեստական նիւթերէ, ինչպէս՝ լիճէ, թուղթէ, բամպակէ, կանեփէ, նայլընէ, եւ մետաղներէ:

ՇԱՔԱՐ - ԲԱՐՉ

Այս շաքար-բարձերը շատ դիրիճ են շինելու եւ ուրախ մթնուրտ մը կը ստեղծեն նստասենեակին մէջ:

Կրնաք գործածել պարզ գունաւոր կտորներ կամ զարդերով, ծաղիկներով կտորներ:

Պէտք ունիք.- 25 սանթիմէթ լայնքով եւ 40 սանթիմէթ երկայնքով ճերմակ քառանկիւն կտաւի մը:

13 սանթիմէթ տրամագիծով կլորակ կտաւներու, 40 սանթիմէթ լայնքով եւ 70 սանթիմէթ երկայնքով գունաւոր քառանկիւն կտաւի մը, նոյն չափով լաթի, նոյն գոյնով ծապաւէնի, բուրդի կամ բամպակի:

Ծերմակ կտաւը կտրեցէք նշանակուած չափերով (40x25), կտրեցէք երկու կլորակները՝ այդ քառանկիւնին վրայ, խողովակի ձեւով, առանց մոռնալու պզտիկ բացուածք մը ձգելու: Այդ բացուածքէն լեցուցէք բուրդը կամ բամպակը:

Ծերմակ կտաւը կտրեցէք նշանակուած չափերով (40x25), կտրեցէք երկու կլորակները՝ այդ քառանկիւնին վրայ, խողովակի ձեւով, առանց մոռնալու պզտիկ բացուածք մը ձգելու: Այդ բացուածքէն լեցուցէք բուրդը կամ բամպակը:

Կարեցէ՛ք:

Գունաւոր կտաւին վրայ կտրեցէք 40x70 քա-
նանկին մը: Նոյն չափերով կտրեցէք նաեւ լա-
թը: Ծայրերը դարձուցէք եւ մեքենայով կամ
ձեռքով կարեցէք (լաթը գունաւոր կտաւին վրայ
ամրացնելէ ետք): Բարձր ոլորեցէք գունաւոր
կտաւին մէջ եւ երկու ծայրերը ժապաւէններով
կապեցէք, շաքարի ձեւ մը տալու համար բար-
ձին:

Եթէ բաւական քաջ եւ համբերատար կը զգաք
դուք ձեզ, կրնաք բազմաթիւ գունաւոր շաքար -
բարձեր շինել եւ անոնցմով զարդարել ձեր
նստասենեակը:

Թուական

Արեւլայի Ստորագրութիւն

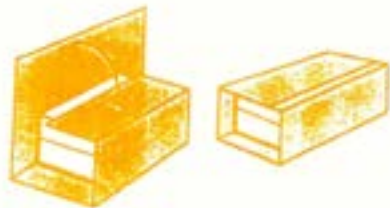

16.- ԿԱՆՈՆԱԻՈՐ ԾՐԱՐ ՇԻՆԵԼ

1.- Թուղթին վրայ կոկիկ մը շարէ ծրարուելիք գոյքերը.

2.- Երկար կողմերը ծալէ, անկիւնները դարձուր.

3.- Երիզով անգամ մը ծրարին շուրջ դարձուր.

4.- Հանգոյց ըրէ, ապա՝ ժապաւէն.

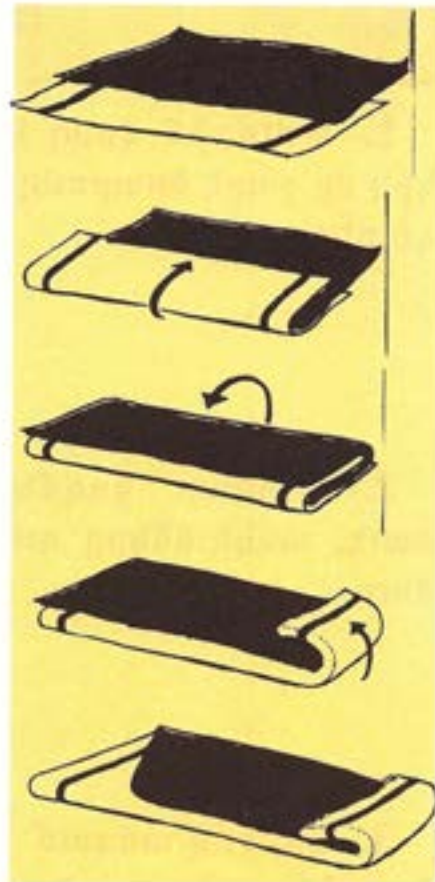
ԾՐԱՐ ԾԻՆԵԼ

Քայլիկը պետք է գիտնայ շտկել ու կոկել բանակումի պայուսակը ու ծրարել քնապարկը կամ *պլանքեթ*-ները՝ հետեւեալ ձեւով.

1) *Պլանքեթ*ները կամ քնապարկերը գետինը քառանկիւն ձեւով փռել:

2) Մէկ կողմէն ոլորել (նեղ):

3) Լաւ ոլորելէ ետք, պարանով կապել՝ սկսելով օղակ հանգոյցով, մէկ ծայրէն, ապա *պլանքեթ*ին շուրջը փաթթել՝ մինչեւ երկրորդ ծայրը, ապա կապը կեդրոնի բաժինը բռնելու բաժին մը ձգել:

4) Կարելի է ծրարը բռնել այդ պարանէն կամ ամբողջութեամբ կապել սկառուտական բանակումի պայուսակին վրան:

ԴԷՄՔԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Թումանեան հանճարեղ բանաստեղծը ծնած է 1869ին, Լոռի գաւառի Դսեղ գիւղը: Տեղւոյն նախակրթարանը աւարտելէ ետք, 14 տարեկանին յաճախած է Թիֆլիսի Ներսիսեան վարժարանը, բայց նիւթականի պատճառով կիսաւարտ ելած է: Յամառ ինքնաշխատութեամբ դարձած է իր ժամանակի ամէնէն զարգացած մարդոցմէ մէկը:

Թումանեան գրել սկսած է մանուկ տարիքէն: Անոր գլխաւոր գործերէն կրնաք կարդալ «Անոյշ»ը, «Թմբկաբերդի Առում»ը, «Շունն ու Կատուն» եւ «Գիքոր»ը:

Թումանեան մահացած է 1923ին, 54 տարեկանին:

ՇՈՒՆՆ ՈՒ ԿԱՏՈՒՆ

Ժամանակով Կատուն ճոճ էր,
Շունն էլ գրլխին գրդակ չունէր,
Միայն, գիտեմ ոչ՝ որդիանց որդի,
Ծանկել էր մի գառան մորթի:
Եկաւ մի օր, ձմեռնամըտին,
Կատուի կուշտը տարաւ մորթին:

- Բարի աջողում, ուստա Փիսօ,
Գլուխըս մըրսեց, ի սէր Աստծոյ,
Ա՛ն էս մորթին ու ինձ համար
Մի գդակ կարի գրլխիս յարմար:
Վարձիդ համար միամիտ մընայ,
Համա, համայ շատ չուշանայ:

- Աչքիս վըրայ, քեռի Քուչի,
Մի գրդակ ա, հօ մի քուրք չի.
Քու թանկագին խաթեր համար
Ուրբաթ օրը համեցէք տար:

Փողի մասին աւելորդ է,
Մէր մէջ խօսելն էլ ամօթ է.
Ի՛նչ մեծ բան է, տէ՛, հէր օրհնած,
Միա՛յն, միա՛յն մի գդակի վարձ:

Ուրբաթ օրը քեռի Քուչին՝
Ուստից առաջ՝ բաց-բաց կուճին

Թափ-թափ տալով՝ ծանրր ու մեծ,
Ուստա կատուի շէմքում կանգնեց.
- Ուստէն ո՞ր ա... փափախս ո՞ր ա...
- Մի քիչ կացի, հրէս կ'երեւայ:

Ուստէն եկաւ քուրքը հագին,
Ծանր տեսաւ, բեղի տակին
Իրեն-իրեն քիչ փընթփընթաց,
Ու մուշտարու վրայ թընդաց.
- Տուրտը տարա՞ւ... վա՛հ, տընաշէն,
Ձես թող անում մի շունչ քաշեն.
Հեշտ բան հօ չի՛, հըլա նոր եմ
Տըրցամ տըլել, թէ որ կարեն:

- Դէ հէ՛ր օրհնած, էտենց ասա,
Փող եմ տըլել, շուտով կարի,
Թէ չէ ասա՛ էգուց արի:
Համ ասում ես, համ չես կարում,
Համ խօսում ես, վըրէս գոռում,
Հա՛մ, հա՛մ, հա՛մ, հա՛մ,
Քանի՞ ախպէր, գընամ ու գամ..
Ասա Քուչին ու նեղացած
Վերադարձաւ գլուխը բաց:

Մին էլ եկաւ, դարձեալ չըկար.
Էս անգամը դիպան իրար.
Էլ անպատիւ, անկարգ խօսքեր,
Էլ հին ու նո՛ր, էլ հէր ու մէ՛ր,

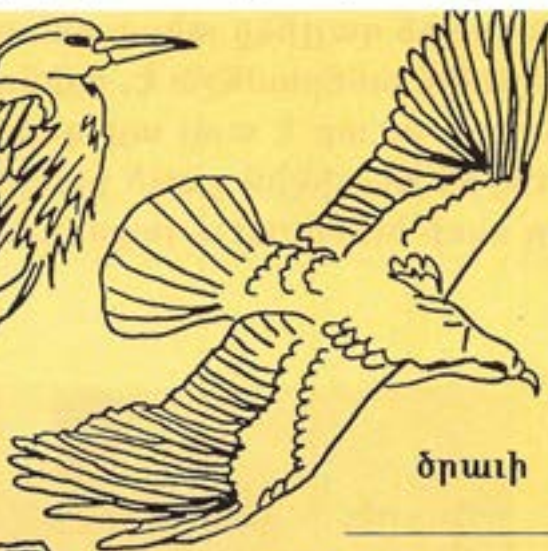
Էլ գող Փիսօ՛, էլ քաչալ Շո՛ւն...
Բանը հասաւ դիւանքաշուն:
Շունը մինչեւ գնաց, եկաւ,
Գըլուխն առաւ ու մի գիշեր
Հա՛յդէ, կորաւ, էն կորչիլն էր...

Էն օրուանից մինչեւ օրս էլ
Շունն էս բանը չի մոռացել,
Իր մտքունը դեռ պահում է,
Որտեղ կատուին պատահում է,
Վեր է թըռչում, վրրայ վազում,
Իրեն մորթին ետ է ուզում
Իսկ սեւերես կատուն յանկարծ
Ետ է դառնում ու բարկացած
Փըշտացնում է, մըթամ նոր եմ
Տըրցամ տըլել, թէ որ կարեմ:

Գտի՛ր թռչուններուն անունները յաջորդաբար դասաւորելով տառերը եւ թուանշան դիր:

գիւարա

ծրաւի

կանձեռիձ

կթաւթ

Գայլիկները կը նստին շրջանակաձև: Կ'առնը-
ւի սկաուտական որեւէ նիւթ, օրինակ, բանա-
կում. առաջին գայլիկը պիտի ըսէ որեւէ գոյք, որ
բանակումին անհրաժեշտ է, օրինակ՝ վրան, քո-
վի նստողը պէտք է տայ այլ գոյքի մը անունը,
որ առաջին գայլիկին ըսած բառին վերջին գի-
րով կը սկսի եւ, այսպէս, յաջորդաբար...:

Թուական

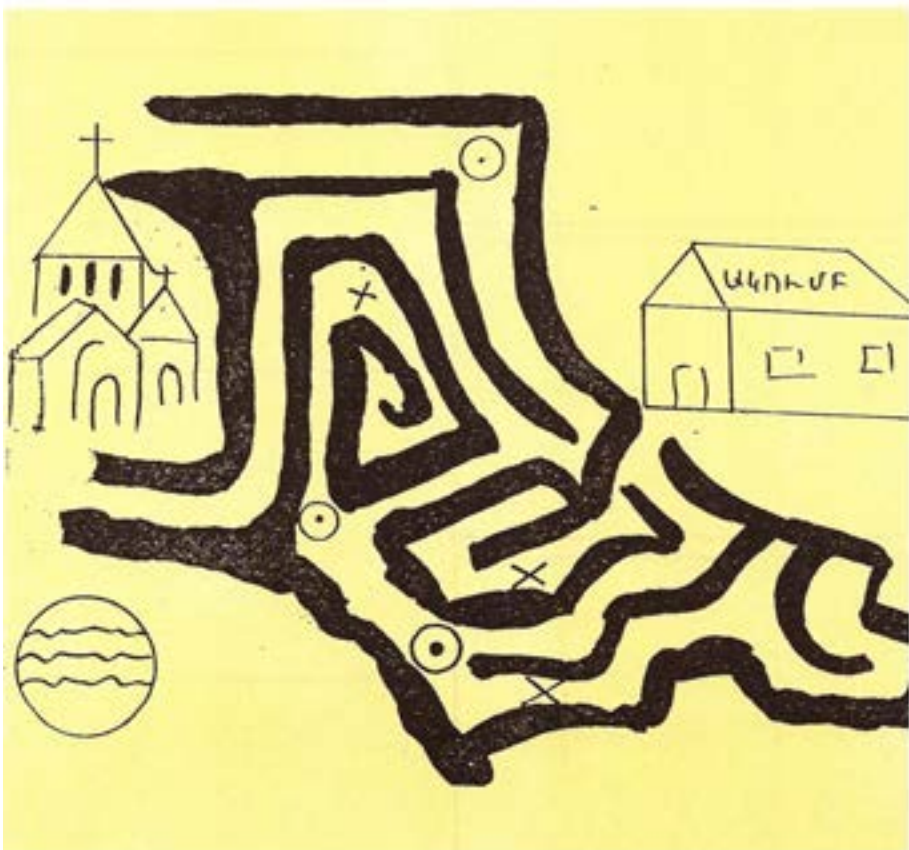
Արեւլայի Ստորագրութիւն

17.- ՀԵՏԱԽՈՒՉԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

Մասնակցիլ հետախուզական արշաի մը, գործածելով կակուղ թաթիկի հետախուզական նշանները:

Եկեղեցիէն ճամբայ պիտի ելլենք հասնելու համար ակումբ, պիտի գործածենք հետախուզական հետեւեալ նշանները:

**4 տեսակ տերեւներ հաւաքեցէ՛ք եւ գրեցէ՛ք
իւրաքանչիւրին անունը.**

Կրնաս ունենալ անձնական տետրակդ, ուր կրնաս փակցնել հաւաքած տերեւներդ:

Ցանկ՝ եւ անեցո՛ւր ծաղիկ մը կամ բոյս մը:

ԳԻՏԷԻ՞Ր ԹԷ

●Ալֆրետ Նոպել (1833-1896) հնարեց տի-
նամիթը եւ հաստատեց Նոպելեան մրցանակը:

●Աստղերը երկրէն այնքան հին են, որ անոնց
լոյսը երկիր հասնելու համար հազարաւոր եւ
միլիոնաւոր տարիներ կը ճամբորդէ:

Թուական

Աքելլայի Ստորագրութիւն

18.- ՃԱՇՈՒ ԱՂՕԹՔԸ

Օրհնէ՛ որ Աստուած
 Օրհնէ՛ այս սեղանը
 Եւ անոր շուրջիները
 Եւ տուր ամէն անոնց
 Որ չքատր են, ամէ՛ն:

Ծշղէ՛ աղօթքին բառերուն յաջորդականութիւնը

Աստուած որ Օրհնէ՛

Այս սեղանը Օրհնէ՛

Անոր շուրջիները եւ

Անոնց տուր եւ ամէն

Ամէ՛ն չքատր որ են

Հետաքրքրական

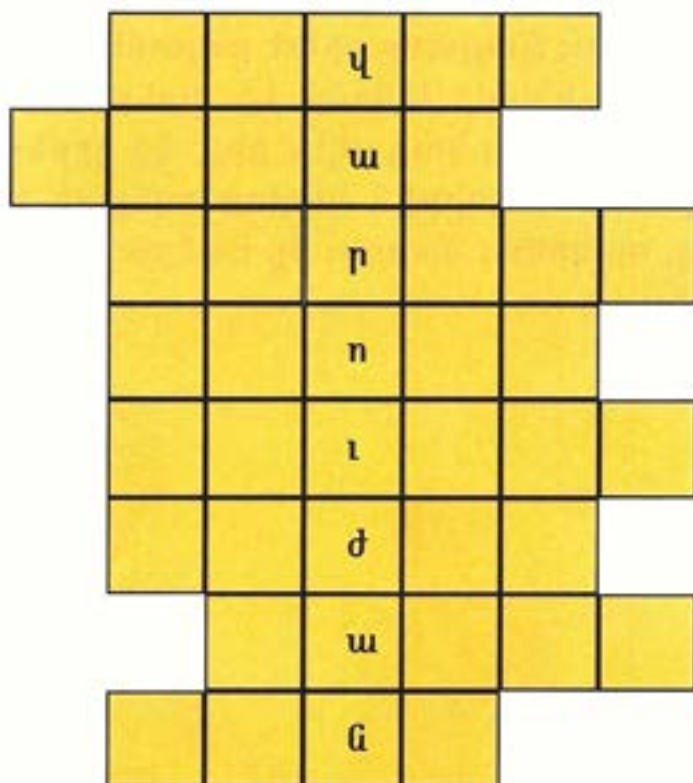
Աշխարհի ամենէն մեծ թռչունը ջայլամն է: Ան 135 քիլօ կը կշռէ եւ կրնայ 3 մեթր հասակ ունենալ: Բայց անոր թւերը այնքան փոքր են, որ չի կրնար թռչիլ: Ջայլամը որեւէ թռչունէ անլի մեծ հաւկիթներ կ'ածէ: Անոնք 15 սանթիմեթր երկայնք ունին եւ երկուքուկէս քիլօ կը կշռեն:

Ջայլամին հաւկիթին կեղերը այնքան կարծր կ'ըլլայ, որ կրնայ մարդու մը ծանրութեան տակ չկոտրիլ:

ԽԱՂ

Տ տղոց անուններ (Վիկոյ, Եկա, Բնդաավ, Էգգոր, Պրաուն, Կախժա, Բէնակ, Նաշթ)

Կրնա՞ս դասաւորել տառերը՝ գտնելու համար Տ տղոց անուններ եւ զանոնք տեղաւորել քառակուսիներուն մէջ:

Թուական

Աքելլայի Ստորագրութիւն

19.- ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ ՕԳՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թե ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս պէտք է մաքուր պահել ձեռքերը, ոտքերը, ակոսները, եղունգները եւ ինչո՞ւ պէտք է քիթով շնչել:

Որպէսզի ըլլաս առողջ եւ առողջ, կան առողջապահական պարզ օրէնքներ, որոնց պէտք է հետեւիս:

Ակոսները: Վրձինել ամէն առաւօտ եւ իրիկուն, ճաշէն ետք բերանը լուալ եւ այցելել ատամնաբուժին տարին 2 անգամերով, ունենալու համար մաքուր եւ զօրաւոր ակոսներ:

Ձեռքերը, ոտքերը եւ եղունգները: Ձեռքերը լուալ ճաշէն առաջ եւ վերջ, եւ միշտ լուացարան եր-

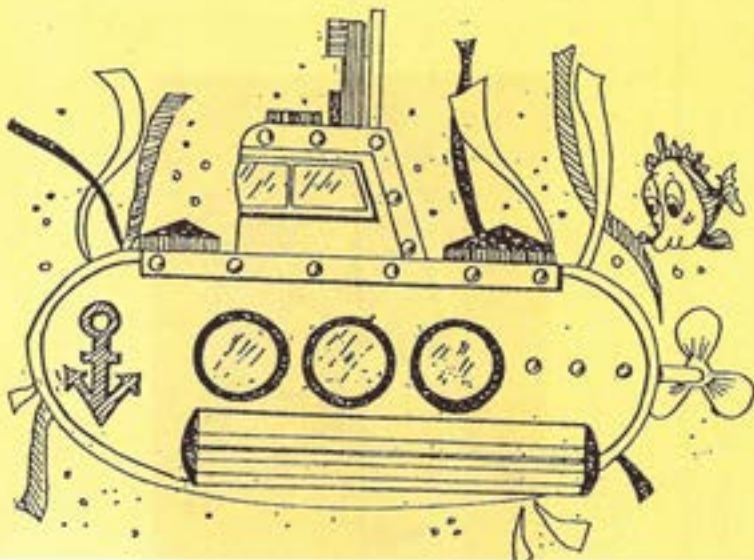
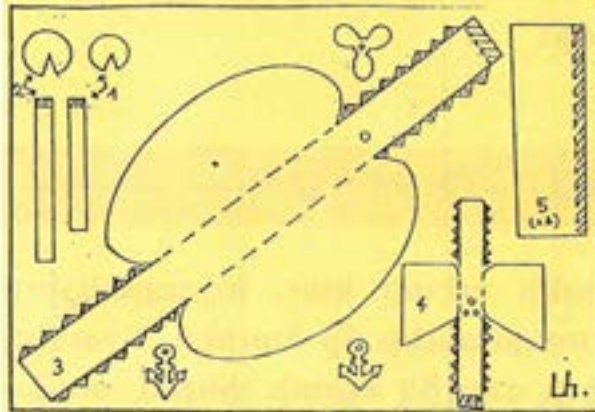
թալէ ետք, ոտքերը միշտ լուալ պառկելէ առաջ, եղունգները միշտ կարճ եւ մաքուր պահել աղտոտութիւն չհաւաքելու համար:

Քիթով շնչել: Պէտք է շնչել քիթով եւ ո՛չ բերնով, որպէսզի քիթին մէջ գտնուող մազիկները մանրէները բռնեն:

ՋԵՌԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Ով կհանոսներու խորերը թափանցող այս սուզանարը շինելու համար, պէտք ունիս խաւաքարտի, մկրատի, խեծի եւ ներկերու:

Ա. պատկերին մեջի ձեւերը ընդօրինակէ խաւաքարտին վրայ եւ ապա ներկէ եւ կարէ գանոնը (ուշադրութիւն, թիւ 5 ձեւը գծէ երկու անգամ):

Ուշադրութեամբ ուսումնասիրէ Բ. պատկերը եւ կազմէ սուզանաւոյ, գծաւոր բաժիններուն վրայ դնելով խեժը:

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ

Երկու տախտակի պէտք կայ, իւրաքանչիւր գայլիկ կը բռնէ տախտակի մը ծայրէն. նշանին վրայ իւրաքանչիւր գայլիկ պիտի փորձէ տախտակը փախցնել ձեռքէն, երբ գայլիկը կորսնցնէ տախտակը, իրաւունք չ'ունենար ազատ ձեռքով միւս տախտակը բռնելու:

ԳԻՏԷԻՐ ԹԷ

●ԹԷ Հիփոքրատը (460-370) հայրն է դեղագործության:

●Մայիսեան ճանճերը 24 ժամ կ'ապրին միայն:

●Ոսկեձկնիկներ կան, որոնք 17 տարի ապրած են:

●Ծովուն խորը ապրող խեցիները մինչև 100 տարի կ'ապրին:

●Թագուհի մրջիւնները 15 տարի կրնան ապրիլ:

●Կատուները սովորաբար 15 տարի կ'ապրին:

●Շունները սովորաբար 13 տարի կ'ապրին:

Թուական

Աքելայի Ստորագրութիւն

20.- ՎԵՑԵԱԿԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ԽԱՂ ՄԸ ԽԱՂՑՆԵԼ

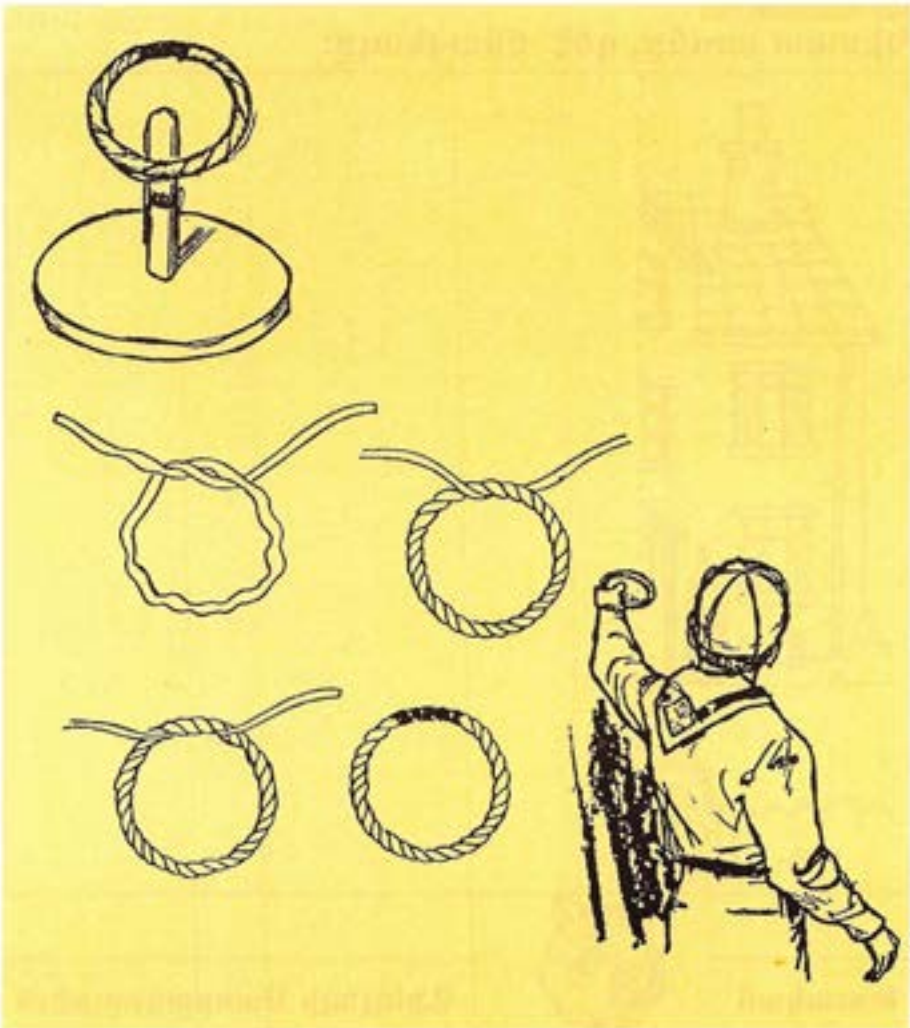
1.- Բանտարկուած վագրը: «Վագրը» բանտարկուած է գծուած շրջանակի մը մէջ: Անշուշտ «վագրը» գայլիկ մըն է: Միւս գայլիկները կը վազեն շրջանակին մէջ եւ դուրս. «վագրը» պիտի դպչի իրենց, երբ շրջանակին մէջ են. իրաւունք չունի դպչելու այն գայլիկներուն, որոնք շրջանակէն դուրս կը գտնուին. այն գայլիկին որ կը դպչի, կ'ըլլայ «վագրը»:

2.- Երջանակին մէջ: Վոհմակը երկուքի կը բաժնուի: Ա. խումբը շրջանակածէ կը նստի, երկրորդ խումբը ոտքի կը կանգնի, իւրաքանչիւր նստողին ետեւը մէկ գայլիկ: Երջանակին մէջ գայլիկ մը կը սկսի պատմութիւն մը պատմել: Պատմութեան մէջ երբ կը նշէ նստող գայլիկի մը անունը, անունը կրող գայլիկը պիտի փորձէ տեղէն ելլել եւ շրջանակին կեդրոնը վազել, սակայն ոտքի կանգնող գայլիկը պիտի փորձէ կեցընել առանց ոտքերը տեղէն շարժելու:

Նստող գայլիկը երբ յաջողի կեդրոնը հասնիլ, ետեւը կանգնող գայլիկը կը փոխարինէ նստողը, պատմութիւն պատմողը՝ ետեւ կանգնողը, իսկ կեդրոնը հասած գայլիկը՝ պատմութիւն պատմողը:

ԽԱՂ

Պարանով հինգ օղակներ շինել, թելով կամ հաստ խաւաքարտով ցպիկ մը անրացուր գետինը, տախտակի մը վրայ եւ փորձէ քանի մը մեթոք հեռաւորութենէն օղակները մտցնել ցպիկին մէջ:

ԿԱՆՉ

Խա՛: Ծի՛: Րիքի, ըիքի, ըիքի, ուպլա, ուպլա է,
Խա : Ծի՛: Րիքի, ըիքի, ըիքի, ուպլա, ուպլա ի,
Խա՛: Ծի՛: Րիքի, ըիքի, ըիքի, ուպլա ուպլաներ
բարի եկաք գայլիկներ:

Գծենք

Կիսատ տունը, գծե՛ մնացեալը:

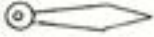
Թուական

Աքելայի Ստորագրութիւն

21.- ԺԱՄԱՑՈՅՑ ՆԱՅԻԼ

Ժամացոյցը ժամը ցոյց կու տայ

Մեծ սլաքը վայրկեանը ցոյց կու տայ

Պզտիկ սլաքը ժամը

Ցոյց տուր ժամը

Ժամը տասին հինգ վայրկեան կայ

Ժամը վեց ու կէս

Ժամը քանի՞ է

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԴԻՄԱԿՆԵՐ

Եթէ մտադրած ես Բարեկենդանի առիթով ծպտուիլ եւ ընկերներուդ հետ պզտիկ մրցանք մը կազմակերպել, այս էջին մէջ պիտի գտնես դիմակի քանի մը օրինակներ: Այս դիմակները կը ներկայացնեն կենդանիներ եւ անոնց մեծութիւնը՝ մօտաւորապէս 16ով 12 սանթիմէթը է: Այս օրինակներէն ընտրէ սիրածդ եւ ընդօրինակէ խաւաքարտի մը վրայ (խաւաքարտը կտրելէ առաջ ստուգէ, որ դիմակին մեծութիւնը յարմարի դէմքիդ): Սակայն, իսկապէս անճանաչելի դառնալու համար, այս դիմակները բաւարար չեն. պէտք է հագուստներիդ ալ յարմարցնես

(գոյն, ձեւ ...) դիմակիդ ներկայացուցած կենդանիին կամ անձին:

Կայ նաեւ ծպտուելու այլ միջոց մը՝ շատ անելի հետաքրքրական: Այս պարագային, դուն դիմակի պէտք պիտի չունենաս, այլ՝ մօրդ աչք գծելիք մատիտներուն, շրթունքի եւ դէմքի ներկերուն: Կրնաս մօրմէդ խնդրել, որ քեզի օգնէ եւ սորվեցնէ, թէ ի՞նչպէս պէտք է գործածել այդ մատիտները եւ ներկերը: Երեսդ գծէ եւ ներկէ արտասովոր ձեւով (*տես՝ պատկերները*), խառնելով գոյները եւ ձեւերը: Համբերութիւն, ուշադրութիւն եւ երեւակայութիւն պահանջող այս աշխատանքէն ետք, շմոռնաս նաեւ ուշադրութեամբ ընտրելու հագուստներդ: Բարի՛ գուարճութիւն:

Կրճա՞ս գտնել այս պատկերին մէջ պահուր-
տած բոլոր կենդանիները: Ներկէ՛՛՛ ճաշակաւոր
գոյներով:

Կրնա՞ս գտնել զոյգ նկարներուն ճ տարբերութիւնները .-

ԳԻՏԷԻՐ ԹԷ

●Թոմաս Էտիսըն (1847-1931) հնարեց լամբը եւ phonographe:

●Երկրին ամենէն մօտիկ աստղը կը կոչուի արեւ: Անոր լոյսը մեզի կը հասնի մօտաւորապէս 8 երկվայրկեանէն:

Թուական

Աքելլայի Ստորագրութիւն

22.- ԿՕՇԻԿ ՆԵՐԿԵԼ

Մեծ հաճոյք է կօշիկը անձամբ ներկելը: Փորձա՞ծ ես: Եթէ ոչ՝ փորձէ անմիջապէս:

Լաւ ներկելու համար կօշիկդ, հետեւէ այս պատուէրներուն:

Ամէն բանէ առաջ ցելս մաքրելիք թիթեղի կտորով կամ կարծր խոզանակով մը մաքրէ կօշիկդ, յետոյ սպունգով ներկէ, լաւ մը տարածելով ներկը: Ասկէ վերջ կարգը կու գայ փայլեցրնելուն. փայլեցնելիքը քսելէն ետք՝ խոզանակէ կակուղ խոզանակով, յետոյ ալ շփէ կակուղ լաթով մը: Կօշիկը հայելիի պէս պիտի փայլի:

Գործնական Աշխատանք

Պզտիկ մրցում մը

1) Ո՞վ առաջ իր կօշիկը պիտի ներկէ:

2) Աչքերը գոց կօշիկին կապը կապել:

ԿԱՆՁ

Չուպլիքա

Չուպլիքա, չուպլիքա, չում, չում, չում

Պուպլիքա, պուպլիքա, պում, պում, պում,

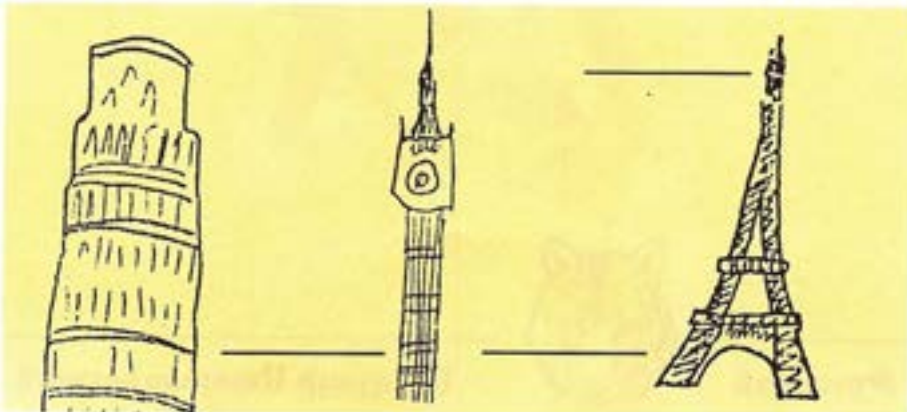
Չուպլիքա, պուպլիքա

Ջիմ, պօմ, պա

կեցցէ՛, կեցցէ՛, կեցցէ՛

Ժամանց

1.- Այս կառույցները ո՞ր երկիրներուն կը պատկանին:

Գտի՛ր իրաքանչիւր անձի գործածած
առարկան:

Թուական

Աքելլայի Ստորագրութիւն

23.- ՉԱՐՔԱՇՈՒԹԻՒՆ

- 1.- Գլուխի վրայ դառնալ.
- 2.- Հասակակիցի մը վրայէն ցատկիլ.
- 3.- Մէկ ոտքով վազել.
- 4.- Չուան ցատկիլ 5 անգամ առջեւէն ետեւ ու 5 անգամ՝ ետեւէն առջեւ.
- 5.- Տասը մեթր քալել՝ երեք գիրք գլխուն վրայ.
- 6.- Վեց մեթրէն գնդակ մը նետել թէ՛ աջ, թէ՛ ձախ ձեռքով եւ երկուքով բռնել.

Թելադրելի է, որ այս փորձերը հաւաքոյթներու ընթացքին յաճախ կատարուին:

Բարիք մը ընել ամէն օր

- Վարը արձանագրէ՛ ըրած բարի գործերդ եւ թուականը

Գործը	թուական

